

03 Verdens yngste stat:
Solheim frykter
krig i Sør-Sudan

10 Afrika:
Langsomt og
dyrt skogfond

12 Lobbyarbeid:
Slik påvirker du
politikerne

Droner i
fredens tjeneste
Side 24

BISTANDS AKTUELT

NR 2 – MARS 2012 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Afrikas største skoginvestor

Det norskeide selskapet Green Resources har leid enorme områder, plantet over 40 millioner trær og investert over 600 millioner kroner i Afrika. Betyr det «vinn-vinn» både for lokalbefolkning og investorer?

Les mer om norske og internasjonale investorers jakt på Afrikas jord.

Tema-
bilag:
Jakten
på jord

B-POSTABONNEMENT

Konsulent og
krass kritiker

«Virker bistanden?» Side 14

Aktuelt

– Vi påpeker det vi mener er åpenbare mangler og feilvurderinger, men ofte blir lite gjort, sier bistandskonsulent Nora Ingdal. Les mer på side 14

Å lære av sine feil

Leder

Ofte skjer det ingenting. Slik lyder svaret fra den erfarne bistandskonsulenten Nora Ingdal, når vi spør henne om hva som skjer når evalueringer påpeker alvorlige feil og mangler (intervju side 14). Hun gir tydelig uttrykk for frustrasjon over at dårlig bistand ofte får fortsette og fortsette, med de mulige skadevirkninger det kan ha for mennesker i sårbare stater.

Det er velkjent at politikere i giverland ofte er for raske med å bruke bistandsvirkemiddelet i et håp om å oppnå alle mulige gode hensikter. Til tider dukker det opp nye populære bistandsformål som politikere ønsker å fremme, enten det er av altruistiske, politiske eller mer personlige motiver. Det kan være bistand etter fredsprosesser, bidrag til global helseinnsats, bistand koblet til sikkerhetspolitiske egeninteresser eller helt andre formål. Ønsker om å vise handlekraft og oppnå kjappe resultater kan føre til at det deles ut for mye penger for raskt, uten at det på forhånd er gjort gode situasjonsanalyser.

Bistand vil som oftest ha noen positive effekter, men den kan også ha uheldige bieffekter som økt avhengighet eller at det skapes en korrupsjonskultur. Den er ikke politisk nøytral. Den vil nesten alltid påvirke maktforhold, enten ved å sementere en posisjon eller ved å endre posisjoner til fordel for nye personer eller grupper. Helt fra norsk bistand til Kerala og Turkana og fram til i dag har vi sett at også norsk bistand kan ha slike effekter.

Ingdal viser til at bistand kan bidra til å holde regimer i live og at den noen ganger kan hindre snarere enn fremme reformvilje. Hun viser også til at politiske prioriteringer og målsettinger til tider kommer i veien for god bistandspraksis som lokalt eierskap, bred deltagelse og gjennomsiktighet. I tillegg mener hun at det verken er kultur eller interesse i norsk bistandsbransje for å lære av tidligere feil.

Sistnevnte er kanskje det mest oppsiktsvekkende. Hvis det er slik, er det alvorlig. Både bistandsmottakere og skattebetalere fortjener at våre milliarder innrettes mot å oppnå best mulig effekt per krone.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Solheim om Sør-Sudan:

– Kan snuble inn i krig

Penger som burde vært brukt til utvikling, går til å bekjempe opprørsgrupper både i Sudan og Sør-Sudan. Samtidig tappes statskassa på grunn av en fastlåst oljekonflikt. – Partene kan snuble inn i en krig, sier utviklingsminister Erik Solheim.

Av Hege Opseth

Et drøyt halvår etter at flagget ble heist og Sør-Sudan erklærte seg som en selvstendig stat er trusselen om en ny krig overhengende. Det svarte gullet – oljen – kan velte freden. Nord beslagla tidligere i år olje for 800 millioner dollar på grunn av manglende betaling av avgifter. Sør svarte med å stenge oljekranene i protest mot det de mener er vanvittige krav fra president Omar al-Bashirs regime.

– At de valgte å stenge oljekranene var et overraskende trekk ettersom det er Sør-Sudan som er mest avhengige av oljeinntektene, sier Sudan-ekspert Øystein H. Rolandsen.

Frykter kollaps

Nord mistet 75 prosent av sine kjente oljereserver da Sør-Sudan erklærte sin selvstendighet. Oljerørledningene går fra Sør og opp til byen Port Sudan. Regimet i Khartoum står knallhardt på kravene om kompensasjon for at oljen skal transporteres gjennom deres rørledninger.

– Sør-Sudan og Sudan er hverandres viktigste naboer. De må finne en løsning på oljekrisen som fungerer for begge. De er avhengige av oljepengene, og kan kollapse uten, sier Erik Solheim til Bistandsaktuelt.

Da han nylig var i Sør-Sudan møtte han blant annet president Salva Kiir.

– Han forsikret at de vil fortsette å forhandle. Og de er åpne for å finne en løsning på krisen, sier Solheim.

Sør ønsker å legge oljerørledninger til Lamu i Kenya og til Etiopia for å sikre egne transportlinjer. Men

mange frykter at det vil ta for lang tid til at det kan redde økonomien i verdens nyeste land.

Lokalt konfliktpotensial

Så langt er det ingen løsning i sikte og det er ikke kommet noen signaler om når Sør igjen vil gjenoppta produksjonen. Minst 40 prosent av statsinntektene går til forsvar- og sikkerhetssektoren, da først og fremst til lønninger. Øystein H. Rolandsen frykter at om lønningene uteblir, vil tidligere militsgrupper velge bryte ut, noe som kan forverre ett allerede komplisert fiendebilde.

– Oljen binder Nord og Sør sammen i en slags gjensidig avhengighet. Det er for tidlig å si om dette vil være en fordel eller ulempe i naboskapet mellom Sudan og Sør-Sudan. Oljeproduksjonen er også problematisk lokalt i oljeområdene med store miljøproblemer som først og fremst rammer de som bor i disse områdene. Lokalbefolkningen ønsker i tillegg å se fordeler av oljeproduksjonen i form av sysselsetting og sosiale tjenester, sier Rolandsen.

Kraftig inflasjon

Nords mest umiddelbare utfordring knytter seg til landets økonomiske overlevelse. Verdensbanken og det

« Det internasjonale samfunnet kan ikke redde dem hvis de kollapse »

Erik Solheim, utviklingsminister

« Bistanden er ikke politisk nøytral, den vil nesten alltid påvirke maktforhold »

■ KORRUPSJON

89

millioner kroner i inntekter fra turistindustrien er lurt unna statskassen av tjenestemenn i Tanzanias departement for turisme, hevder parlamentarikere.

■ GJELD

Noreg sletta gjeld

Regjeringa har sletta om lag 20 millionar kroner av Elfenbenskysten si gjeld til Noreg. Landet har store utfordringar foran seg etter lang intern konflikt. Sletting av gjelda byggjer på ei avtale som vart inngått i Parisklubben – kreditorlanda sitt felles forum – 15. november 2011. Parisklubben vedtok då å gje Elfenbenskysten gjeldslette under det internasjonale initiativet for å slette gjelda for dei fattigaste og mest gjeldstynge landa, det såkalla HIPC-initiativet.

Uenigheten om hvordan oljeinntektene skal fordeles er fortsatt stor mellom Sør-Sudan og Sudan. Bildet er fra en demonstrasjon i Juba, Sør-Sudans hovedstad. FOTO: SCANPIX

Internasjonale pengefondet (IMF) har pekt ut rekordhøye matvarepriser som den største faren i verdensøkonomien. Sudan er ikke noe unntak, siste året har matprisene eksplodert. Ifølge lokale medier var inflasjonen på 19 prosent i januar. Ambassadør Jens-Petter Kjemprud sier at Norge fokuserer på å få Nord til å presentere økonomiske reformer og restruktureringstiltak som gjør at økonomien ikke er så avhengig av olje.

– Landbruksutvikling, mineralut-

vinning, fiskeri og dyrehold gir muligheter for Sudan, dersom de kan liberalisere økonomien og tiltrekke seg utenlandske investeringer. Makter de å skape en bærekraftig økonomi kan den politiske stabiliteten økes og grunnlaget for nødvendige politiske reformer og demokratiutvikling bedres, sier Kjemprud.

Sammen med Tyrkia og sudanske myndigheter setter Norge fokus på dette under en konferanse i Istanbul i mars.

Sudan-ekspert, Øystein H. Rolandsen.

Rådyre konflikter

Men samtidig som inntekter forsvinner på grunn av oljekonflikten, sluker konflikter penger fra statskassen både i Nord og Sør.

De militære utgiftene forbundet med å bekjempe opprørsgrupper i Darfur, Sør-Kordofan og Blånilen er enorme og tapper statskassen for midler som burde gått til utvikling, sier Kjemprud.

Det samme er tilfelle i Sør. Staten bruker ressursene på å

bekjempe og sikre maktmonopolet i stedet for å bruke pengene på utvikling, sier Rolandsen.

Begge statene har et svakt statsapparat, og i Sør er infrastrukturen totalt fraværende. Ekspertene mener det er en dårlig kommunikasjon mellom stat og samfunn og lokale eliter bruker vold som et verktøy for å sikre makt på lokalt plan.

– I Sør er den lokale volden ett av de aller største problemene, sier Rolandsen.

–Må finne løsning selv

Samtidig som eliten krangler om fordeling av oljeressursene, sliter folk på landsbygda. Lokale konflikter ulmer. Helsetjenestene er dårlige, det samme gjelder utdanningstilbudet. Fattigdommen er stor og det er ingen regulerende myndigheter. Sikkerhetssituasjonen gjør det vanskelig for hjelpeorganisasjoner og FN å gjennomføre langsiktig utviklingsarbeid. Solheim er krystallklar på at partene selv må finne en løsning.

– Sør-Sudan og Sudan kan snuble inn i krig. Ingen av sidene har planer om krig, men de støtter væpnede grupper hos hverandre. Går statskassa tom for livsviktige oljepenger kan det fort bli uro. Det internasjonale samfunnet kan ikke redde dem hvis de kollapser, sier utviklingsminister Erik Solheim.

Det er mange faktorer som peker i feil retning, det er små og store branner flere steder. Men, som Rolandsen påpeker, partene har klart å avslutte en krig som pågikk i 22 år. Det har vært fred i seks og et halvt år og partene klarte også å gjennomføre en folkeavstemning og en fredelig løsrivelse.

– Jeg avskriver aldri lederne i Khartoum og Jubas evne til å finne løsninger som de kan leve med – om enn veldig ukomfortabelt, sier han. ■

RED ANM. Sør-Sudan omtales enkelte steder i denne artikkelen som Sør. Sudan omtales som Nord.

Frykter å bli statsløse

I verste fall kan opptil 700 000 bli statsløse når «fredningstiden» for sørsudanere i Sudan går ut i april. Norge ber Khartoum-regimet utsette fristen.

NÅR SØR-SUDAN ble selvstendig 9. juli i fjor, gav regimet i Khartoum sørsudanere en ni måneders «fredningstid» før de enten forlater landet eller formaliserer statusen. Hjelpeorganisasjoner advarer mot kaos og humanitær katastrofe dersom Nord iverksetter deportasjon.

– Sør-sudanere i nord er et kort i forhandlingene med Sør. Mange av disse er også en viktig faktor i den uformelle økonomien i form av arbeidskraft, sier Sudan-ekspert Øystein H. Rolandsen.

Nord og Sør forhandler om en løsning, men situasjonen er uklar. Det er

mellom 500 000 og 700 000 sør-sudanere i Nord og mange frykter at de vil bli deportert. Av disse har rundt 120 000 registrert seg med ønske om å flytte til Sør-Sudan.

– Dette skyldes nok for mange at de ønsker å prøve lykken i det nye landet der de har sin etniske opprinnelse og for andre at de frykter sin skjebne knyttet til den usikkerhet det er med hensyn til hvilke rettigheter de vil få etter 8. April, sier ambassadør Jens-Petter Kjemprud.

De fleste av de som fremdeles er i Nord flyktet fra borgerkrigen som varte fra 1983 til 2005. Enkelte i Sudan har tatt til orde for at sørsudanere skal kastes ut, men dette er ikke offisiell sudansk politikk, noe som ble bekreftet fra høyt politisk hold under miljø- og utviklingsminister Erik Solheims besøk nylig.

– Norge oppfordret Sudans ledere til å foreslå tiltak for å dempe frykten for at mange blir kastet ut mot sin vilje, sier Erik Solheim. ■

Slik trues freden

Oljekrangel, bombing, krig, en truet økonomi, humanitære katastrofer, lokale konflikter og millioner internt fordrevne. Sør-Sudans frihetsfest ble kortvarig. Og i nord trues økonomien av full kollaps. Her er oversikten over utfordringene i ett av Norges viktigste bistandsland.

Av Hege Opseth

Humanitær situasjon:

I Sør-Sudan mangler halvparten av befolkningen tilgang til nok mat. For mellom 500 000 og en million mennesker er matmangelen på et kritisk nivå. Verdens Matvareprogram regner med at mist 2,7 millioner mennesker vil være avhengige av matvarehjelp i 2012.

Gjenoppbygging:

Det komplekse sikkerhetsbildet gjør at det er vanskelig å gjennomføre langsiktig utviklingsarbeid. Arbeidet med å sikre tilgang til rent vann, oppbygging av helsetjenesten og utdanningstilbudet blir kraftig forsinket. Det er vanskelig å drive – og bygge strukturer som trengs, sikre forsyningslinjer og strømlinjer. Når det er bygget blir det også utsatt for sabotasje. Staten bruker mye ressurser på å sikre maktmonopolet i stedet for å bruke pengene på utvikling.

Miner:

Mellom seks og syv år vil det ta før Sør-Sudan er ryddet for miner. For å bygge landet er det avgjørende at veier og jordbruksområdet blir ryddet.

Statsborgerskap:

Mellom 500 000 og 700 000 sør-sudanere bor i Nord. «Fredningstiden» er over og deres fremtidige statsborgerskap er uavklart. (se artikkel side 3)

opsethmedia@gmail.com

Sør-Kordofan og Blånilen

Lokale opprør, som også kan kalles små borgerkriger. Årsaken går tilbake til den måten politikk har vært drevet på i Sudan, med sterk konsentrasjon av penger, makt og privilegier sentrert rundt Khartoum. For delstatene ble fredsavtalen lite tilfredsstillende og konfliktnivået har økt. "Slakteren fra Darfur" Ahmed Haroun er etterlyst av Den internasjonale straffedomstolen, ICC, for krigsforbrytelser i Darfur. President Omar al Bashir valgte i stedet å utnevne den beryktede lederen til guvernør i Sør-Kordofan. 200 000 mennesker er, ifølge FN, internt fordrevet og det er svært vanskelig for internasjonale hjelpeorganisasjoner å få tilgang til de som er hardest rammet. I Blånilen er 60 000 mennesker fordrevet på grunn av kamper.

TSJAD

Darfur

3,1 millioner mennesker er avhengige av matvarehjelp. 1,9 millioner lever som i leire for internt fordrevne. Situasjonen i Darfur er bedret etter Gaddafis fall i Libya og etter grensesamarbeidsavtalen med Tsjad. Likevel utgjør usikkerheten for den videre utviklingen i Darfur, sammen med konflikten i Sør Kordofan og Blånilen, fortsatt en alvorlig trussel mot stabiliteten i Sudan.

Darfur

Abyei

Nært knyttet til nasjonale motsetninger, og det er ikke avgjort om grenseområdet skal være en del av nord eller sør. Khartoum trakk seg fra avtalen om å avholde folkeavstemming om fremtidig status. Per i dag ser det ikke ut til at noen av partene er villig til å gi opp Abyei. Området preges av eksplosive konflikter i perioder, som også innbefatter nasjonale hærstyrker.

DEN
SENTRALAFRIKANSKE
REPUBLICKEN

Lords Resistance Army

Opprørsgruppen har vært et destabiliserende element gjennom mesteparten av fredsperioden. De har tidligere vært alliert med regimet i Khartoum. Geriljaleder Joseph Kony skal være svekket og gruppen har trukket inn i DR Kongo og Den sentralafrikanske republikk. I grenseområdene er de et lokalt uromoment og den viktigste grunnen til at Vest-Ekvatoria ikke kan betegnes som et fredelig område.

DR KONGO

Olje

Sør-Sudan har stoppet å pumpe opp olje etter at forhandlingene med nord låste seg. Spørsmålet er hvor mye Nord skal få for at olje transporteres via oljerørledningene i Sør-Sudan og opp til Port Sudan ved Rødehavskysten. (Se artikkel side 3)

Sudan

Høyst sannsynlig skapte Sør-Sudans løsrivelse indre spenninger i regimets indre krets. Men politikken er vanskelig å følge ettersom informasjonen som kommer ut i stor grad kommer fra regimet selv. Sudans mest umiddelbare utfordring knytter seg til landets økonomiske overlevelse etter å ha mistet 75 prosent av sine kjente oljereserver, cirka 60 prosent av sine valutainntekter og en tredjedel av land og befolkning.

Krigens kostnad i fredstid

Den 22 år lange borgerkrigen merket de fleste områdene i Sør og har ført til en sterk militarisering av samfunnet. I Sudan er politikken naturpreget av at vold i forskjellig skala er en del av måten og metodene som brukes for å oppnå det man vil. Mobilisering av folk til politisk vold er ett av verktøyene alle fraksjonene har i verktøykassen. Enkeltstater som Jonglei, Upper Nile og Unity State har vært spesielt utsatte. Warrap er det stedet som har flest dødsfall på grunn av lokal vold i året.

Konflikter i sør

Det er direkte trefninger mellom nord og sør, flyangrep og bombing av grenseområdene. Opprørsgrupper i Jonglei og Unity State har erklært at de ønsker å destabilisere og lage problemer. Det kan imidlertid se ut til at de opposisjonelle kreftene har blitt svekket det siste halve året. Til tross for uoversiktlige fiendebilder og nord-sør-konflikten, er det altoverskyggende problemet for Sør-Sudan den lokale volden. Det er et sikkerhetsvakuum og lov og orden er så godt som ikke-eksisterende på landsbygda. Fraværet av regulerende myndigheter gjør at folk er overlatt til å selv løse egne problemer. Sør-Sudan har en ung befolkning, og det er hovedsakelig de under 30 som deltar i voldshandlingene.

6 Aktuelt

■ HELSE

Norske politikere skal diskutere global helse

Den første stortingsmeldingen om global helse ble hyllet under lanseringen. – Men det var lite igjen av Paris-agendaen om nasjonalt eierskap hos mottakerlandene, mener NUPI-forsker Øyvind Eggen. Stortingsmeldingen, som er den første innen global helse, tegner opp tre norske satsingsområder: Kvinners og barns rettigheter og helse, reduksjon av sykdomsbyrden med vekt på forebygging og fremme menneskelig sikkerhet gjennom helse.

Norge bygger fengsler i Somalia

Norge har bevilget drøyt 15 millioner kroner til bygging av et nytt fengsel for somaliske sjørøvere. Der blir det både grønnsakshage og egne områder for mindreårige fanger. **Av Hege Opseth**

Piratene i det autonome området Puntland i Somalia har vært en internasjonal hodepine i årevis. I kampen mot sjørøveriet utenfor kysten av Somalia, Kenya og Tanzania er det brukt store ressurser. Flere land har sendt krigsskip til området.

Piratene som blir tatt til fange er samtidig en hodepine for internasjonal folkerett: De kan ikke sendes tilbake til eksisterende somaliske fengsler, fordi myndighetene ikke kan garantere rettfærdig rettsak og humane soningsforhold.

Norge støtter nå opp om FN-programmet *The Piracy Prisoner Transfer Programme*. Der understrekes det at «behandlingen i fengsel må være i samsvar med internasjonal standard og det må være tilstrekkelig kontroll for å sikre at ingen blir ofre for menneskerettighetsbrudd eller er i stand til å sikre tidlig løslatelse gjennom korrupsjon».

Klart om 1–2 år

Utenriksdepartementet bekrefter at fengslet som bygges i byen Garowe i Puntland, skal stå klart om ett eller to år. Prosjektet gjennomføres av FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) og bygges av FNs kontor for prosjektjenester (UNOPS).

Norge bevilget 15,5 millioner kroner til dette i 2011, hvorav 15 millioner kroner var til prosjektet og 0,5 millioner kroner til utlån av norske fengsels-eksperter til FN.

Prosjektet får også noe støtte fra den internasjonale anti-sjørøverkontaktgruppen (CGPCS) sitt støttefond, som Norge også er giver til. Mindre beløp går til oppgradering av et eksisterende fengsel i Bossasso, lenger nord i Puntland.

Somalia-ekspert Stig Jarle Hansen mener at «tung tilstedeværelse» er nøkkelen til å lykkes med piratfengslene.

– Jeg synes tanken er god, men håper man ikke her går i samme

fella som de andre FN-organisasjonene som har endt opp med å ikke ha ordentlig kontroll over det som foregår, kommenterer Hansen.

Han etterlyser fagfolk som er flinke til å «lese det somaliske samfunnet». Det handler ikke bare om å forholde seg til styresmaktene, men like mye de forskjellige klanene og lederne der.

Senger til 500

Garowe-fengslet skal, når det er ferdig, ha sengeplass til 500 innsatte. Standarden vil være langt bedre enn i andre fengsler i Somalia. Det skal lages en egen grønnsakshage for å lære piratene jordbruk. Hagen vil også sikre at fangene får næringsrik kost. Det skal være egne fasiliteter for høyrisikofanger. Tilsvarende vil også ungdom bli holdt på et eget område som er atskilt fra de voksne innsatte.

Den nye bistandssatsingen i justissektoren dreier seg om mer enn fengsler. Like viktig er det å bygge fagkompetanse i kriminalomsorgen og andre justisinstitusjoner i Somalia. Det fattige landet er foreløpig ikke klart til å kunne gjennomføre rettsaker selv som holder internasjonal standard. Målet er at Somalia på sikt kan ta hånd om hele straffeprosessen fra arrest, tiltale og etterforskning, til rettsak og soning.

Færre angrep

Det siste året har det vært en dramatisk tilbakegang i antall vellykkede angrep fra piratenes side. Puntland-piratene er blitt svakere. Det samme gjelder piratkartellene lenger sør.

– Betyr dette at man er i ferd med å vinne kampen mot piratvirksomheten?

– Etter hvert som de får mindre penger, er det viktig at motiltak blir satt i gang på land. Nå er det mulig å lokke dem til riktig side. Men et scenario nummer to kan like godt være at pengekrisen blir en ny mulighet for piratene, sier Stig Jarle Hansen. ■

opsethmedia@gmail.com

Norge har tidligere bidratt til byggingen av det nye sentralfengselet i Hargeisa, Somaliland.

FOTO: KJETIL ELSEBUTANGEN, UD

Les mer på nett

I et eksklusivt intervju med Bistandsaktuelt forteller journalisten Jay Bahadur om sitt møte med mennene som tjener seg rike på kapringer og kidnappinger. Bahadur er forfatter av boken «Deadly waters – inside the hidden world of Somalia's Pirates». Les hele saken: «Millionærer på kidnappinger» på www.bistandsaktuelt.no.

Det er uhørt og utilgivelig om verdenssamfunnet igjen venter til katastrofen er et faktum før det reagerer»

Eivind Aalborg, utlandssjef i Kirkens Nødhjelp om situasjonen i Sahel-regionen i Afrika der man frykter en ny sultkatastrofe.

■ MALARIA

Flere malaria-dødsfall

Malaria tar livet av 1,2 millioner mennesker årlig, hevder en studie fra Institute for health metrics and evaluation (IHME). Det er mer enn dobbelt så mange som Verdens helseorganisasjon (WHO) anslår. Studien fra den amerikanske forskningsinstitusjonen er publisert i tidsskriftet "The Lancet medical journal". For-kerne i IHME mener at tidligere studier har oversett hundretusener av dødsfall fordi teorien var at malaria hovedsakelig tar livet av babyer. Tidligere forskning har fokusert på barn under fem år, noe IHME mener har gitt feil resultater.

■ SOLIDARITET

2

av tre ungdommer mener det er vår plikt som medmennesker å hjelpe folk i fattige land. Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner har gjennomført undersøkelsen blant 607 ungdommer.

◀ Det er uklart hvilke fordeler vi skulle ha av å gå med på dette ▶▶

Landsbyleder i Nyamisati, Jumanne Kikumbi

Rufiji-bøndene avviser nye miljøkrav

Av Kizito Makoye og Gunnar Zachrisen

Generell mistro til myndighetene gjør at ris-bøndene i Tanzanias Rufiji-delta nekter å godta foreslåtte miljøtiltak. Bøndene klorer seg fast i sine landsbyer og fortsetter dyrkingen av ris, slik de har gjort i generasjoner.

Det skjer på tross av at miljømyndighetene i oktober i fjor iverksatte en omfattende nedbrenning av hytter og skur i området (se *Bistandsaktuelt 1-2012*). Hensikten var å få bøndene til å forlate sine rismarker i det mangroverike naturvernområdet.

I et nytt brev datert 10. februar har miljømyndighetene krevd at bøndene skal undertegne ett-årige lisensavtaler før de kan dyrke ris. Et krav i avtalene er at bøndene skal plante mangrover på minst halvparten av arealet. Hensikten er å hindre avskoging.

Uklar bruksrett

Samtlige landsbybeboere har avvist de foreslåtte tiltakene.

– Vi kjenner ikke motivene som ligger bak og det er uklart hvilke fordeler vi skulle ha av å gå med på dette. De nye avtalene angir heller ikke at vi skal ha noen bruksrett til jorda, sier landsbyleder i Nyamisati, Jumanne Kikumbi i en kommentar til *Bistandsaktuelt*s lokale korrespondent.

Han viser samtidig til at risbøndene, fra folkegruppen warufiji, er i en sårbar situasjon fordi området de siste årene har vært utsatt for saltvannsinntrengning. Dette har gjort at jordsmonnet i deler av området har blitt ødelagt.

– Hvis vi nå skal måtte plante mangrover på halvparten av jorda, vil det ikke bli noen bærekraft igjen i risdyrking. Det blir som å grave vår egen grav, sier Kikumbi.

Vennligsinnet

Leder av myndighetenes mangroveprosjekt, Zacharia Kitale, sier han er svært overrasket over landsbybeboernes avvisning. Han viser til at tiltakene er iverksatt for å hjelpe landsbybeboerne med å finne sin rolle i arbeidet med å bevare mangroveskogen. Ifølge Kitale er mangrovene «truet av økende menneskelig aktivitet».

– Dette er en vennligsinnet tilnærming. Etter at vi først har identifisert områdene som de fleste av bøndene bruker til sine rismarker, vil vi nå gå videre med å lære dem å drive skogvern

Faksimile *Bistandsaktuelt 1-2012*.

parallelt med risdyrking, sier Kitale.

Han bekrefter at myndighetene vil kreve at bøndene undertegner individuelle lisensavtaler, herunder krav om at de skal plante mangrover på halvparten av rismarkene.

Landstigning

Mens enkelte lokale eksperter i pressekommentarer har koblet saltvannsinntrengningen til havstigning, sier marinbiologen Ian Bryceson fra Universitetet for miljø og biovitenskap på Ås at problemet må ha andre årsaker. Bryceson har ledet et fem-årig forskningsprosjekt om kystfiske i Tanzania.

– I motsetning til hva som innimellom blir hevdet fra enkelte hold, skjer det ikke noen stigning i havnivået langs østkysten av Afrika. Snarere viser vitenskapelige målinger at kysten har hevet seg de siste tiårene som følge av tektonisk aktivitet i landmasser, sier Bryceson.

Den amerikanske forskeren Betsy Beymer-Farris, bekrefter at inntrengningen av saltvann i området er et kjent historisk fenomen fra mange tiår tilbake, og at warufijenes vanlige svar på dette har vært å flytte rundt på sine rismarker. Beymer-Farris har gjort forskning i Rufiji-deltaet i rundt fem år.

Beymer-Farris stiller seg også kritisk til påstandene om at det er et betydelig befolkningspress som har ført til reduksjon i mangroveskogen i området, noe som har vært myndighetenes begrunnelse for å iverksette tiltak mot risdyrkingen. Hun viser også til at Rufiji-distriktet har den laveste befolkningsveksten og den laveste befolknings tettheten av alle kystregionene i Tanzania. ■

8 Aktuelt

■ SMUGLING

Norske skip frakter våpen

Norske skip er blant de 12 største befrakterne av ulovlige våpen, narkotika og deler som kan brukes for å lage masseødeleggelsesvåpen. Det svenske fredsforskningsinstituttet SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) har for første gang laget en oversikt over skipene knyttet til rapporterte tilfeller av ulovlig handel eller brudd på sanksjoner bestemt av FNs sikkerhetsråd. 60 prosent av skipene er eid av selskaper i EU, Nato eller OECD-land, med Tyskland, Hellas og USA som verstinger. Norske redere er på sjuende plass med 2,4 prosent av de rapporterte smuglersakene.

■ FN

67

milliarder kroner på bok. Fem FN-organisasjoner som mottar norske penger hadde til sammen mer enn to norske bistandsbudsjetter i banken ved årets slutt.

Bistands- satsing i Burma

– Vi må støtte den positive utviklingen i Myanmar. Norge kan bidra med mye, og det er enorme behov, sier utviklingsminister Erik Solheim. Investorer og bistandsgivere står nå og tripper på grensen til Burma. **Av Even Tømte**

Yara og Telenor har vist interesse for investeringer. Samtidig ruster norske myndigheter og bistandsorganisasjoner seg for å øke bistandsstrømmene til landet.

I etterkant av syklonen Nargis, som rammet den sørlige delen av landet i 2008 og etterlot seg nærmere 140.000 omkomne, har Norge bidratt med over 550 millioner kroner til Burma. De norske bidragene har gått til rehabilitering av infrastruktur, bygging av husly og skoler, samt prosjekter innen helse og utdanning.

Nå ligger det an til at bidragene kan økes.

– Kapasitetsbygging peker seg ut som et nøkkelord. Det er en stor utfordring i et land preget av flere tiår med isolasjon og uten et skikkelig utdanningssystem. En rekke nye, viktige lover er vedtatt. Det er viktig at disse blir fulgt opp og iverksatt. Norge vil

på oppfordring fra myndigheter og opposisjon legge til rette for at Myanmar får tilgang til relevant kompetanse og kunnskap på politikkområder der det mangler. Norge vil også støtte forsoningsprosessen med de etniske gruppene, sier Solheim til Bistandsaktuelt

Advarer mot kaos

PRIO-forsker Stein Tønnesson er enig i at det «i høy grad er aktuelt» å øke bistanden til Burma. Samtidig mener han det er nødvendig at både bistandsgivere og investorer er samkjørte, slik at landet ikke mottar større pengestrømmer enn det har mulighet til å håndtere.

– Det kommer for mange utlendinger inn, både av bistandsgivere og investorer, til at den lokale intellektuelle kapasiteten kan tåle det. Det er få som har den nødvendige språkkapasiteten til å ta seg av utlendinger, sa Tønnesson på Næringslivets Bistandskonferanse, som nylig ble arrangert av NHO og Innovasjon Norge.

PRIO-forskeren påpekte samtidig at situasjonen i landet fremdeles er skjør, og at utlendinger må være varsomme om de skal sprøyte inn penger i form av bistand eller investeringer. Det kan gripe inn i de komplekse konfliktene i landet, som involverer et lappeteppes av ulike etniske grupper og politiske enheter.

– Fremdeles konflikter

– Endringene vi har sett er på toppen. Realiteten på bakken har ikke endret seg, der hæren fremdeles er i konflikt med væpnede minoritetsgrupper. Utviklingen den siste tiden åpner muligheter, men jeg vil advare

Utviklingsminister Erik Solheim har pleid hyppig kontakt med Burmas militærregime de siste årene. Her er han i møte med landets sosialminister Maung Maung Shwe i 2010.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

mot å tro at demokratiseringen som har foregått nødvendigvis vil føre til fred, uttalte Tønnesson.

Tre ting må på plass før man vil se en stabilisering av utviklingen i landet, mener fredsforskeren:

■ Overgang til en sivil styreform må fortsette. Staten er fremdeles dominert av militæret, som ifølge offisielle tall legger beslag på en fjerdedel av statsbudsjettet.

«Utviklingen den siste tiden åpner muligheter, men jeg vil advare mot å tro at demokratiseringen som har foregått nødvendigvis vil føre til fred.»

Stein Tønnesson, forsker, PRIO

■ Myndighetene må forhandle fram en avtale som inkluderer alle de ulike etniske gruppene i landet.

■ Den utenrikspolitiske åpningen må skje på en måte som ikke skader forholdet til Kina, som har vært Burmas viktigste utenrikspolitiske kontakt gjennom årene med internasjonale sanksjoner.

På samme møte fikk PRIO-forskeren spørsmål om hva man skulle kalle landet.

– Jeg har alltid sagt Burma, svarte Tønnesson.

– Men nå har jeg fått beskjed fra UD om at det offisielle navnet er Myanmar. Så jeg har begynt å rette meg etter det, i hvert fall når jeg ikke snakker med folk som synes det er viktig at det heter Burma.

Nei til sanksjoner

Utenriksminister Jonas Gahr Støre deler bekymringen om givverkaos, selv

Burma eller Myanmar?

■ Både Burma og Myanmar er avledet fra navnet på den største etniske gruppen, Bamar.

■ Navnet Burma ble brukt av det britiske kolonistyrer.

■ Militærregimet endret landets navn til Myanmar i 1989.

■ Burma brukes av mange land, inkludert USA, Canada, Australia og Storbritannia.

■ FN bruker navnet Myanmar. Det gjør også ASEAN, Tyskland, Kina, India, Japan og nå også Norge.

■ NÆRINGS-
LIV**Vil redusere risiko**

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim ønsker flere private investeringer i utviklingsland. Det er formålet med en ny policybrosjyre fra Utenriksdepartementet. Den økonomiske veksten flytter seg på kloden, og næringslivet følger med. Utviklingslandene representerer viktige nye markeder som norske selskaper allerede er interesserte i, og flere vil med stor sannsynlighet bli det, mener Solheim.

– Vi har opprettet en rekke tiltak som på ulike vis skal bidra til å redusere investorers risiko tilstrekkelig til at det utløser private investeringer, skriver Erik Solheim i forordet i brosjyren.

Dette er en form for korrupsjon og ødelegger den frie journalistikken

Medieforsker Terje Skjerdal om vestlige ambassader og bistandsorganisasjoner som betaler journalister i utviklingsland for å møte på seminarer.

om Norge vil trappe opp bistanden til Burma.

– Vi har også reist spørsmål om hvordan det internasjonale giversamfunnet best kan organisere seg for å bistå Myanmar og reformkreftene på en effektiv måte. Det er viktig at det ikke blir kaotiske tilstander når næringsliv, giverorganisasjoner og diverse interessenter melder seg utenfra, sier Støre.

Utenriksministeren vil gå inn for at også EU letter sanksjonene mot Burma dersom valget i april forløper som planlagt.

– De europeiske sanksjonene består. Utsiktene til at de kan heves bør oppmuntre myndighetene til å holde fast ved reformkursen, ikke minst ved at valgene i april gjennomføres fritt og rettferdig. Om det skjer, bør det åpne for at sanksjonene lettes eller fjernes. Dette synes å være rådende holdning i EU og USA, sier Støre. ■

even.tomte@gmail.com

Bistand

Norsk bistand til Burma fra 2005 til 2010: **572 millioner kroner**

KILDE: NORAD

Burma

■ Tidligere britisk koloni. Selvstendig i 1948, styrt av ulike militærregimer siden.

■ Siden 80-tallet har det jevnlig vært folkelige protester mot militærregimet. I 2007 ble store folkelige protester slått hardt ned. Fredsprisvinner og demokratiforkjemper Aung San Suu Kyi har stort sett sittet i husarrest siden 1989.

■ Siden 2009 har en serie reformer blitt gjennomført. Militærjuntaen har offisielt trukket seg tilbake, demonstrasjoner er blitt tillatt, valg er gjennomført og Aung San Suu Kyi er ute av husarrest.

Lav tillit til mellomstatlig bistand

Ola og Kari Nordmann har liten tro på bistand som går fra Norge til andre stater. Derimot har vi stor tillit til internasjonale og frivillige organisasjoners bistandsarbeid. **Av Tor Aksel Bolle**

DETTE FREMGÅR i en landsdekkende undersøkelse utført av InFact for adopsjonsforeningen Adopsjonsforum.

Av de drøyt 1000 personene som ble intervjuet i undersøkelsen hadde klart flest tillit til internasjonale organisasjoner som FN. Hele 31 prosent oppga at de trodde mest på bistand gjennom slike organisasjoner. 21 prosent svarte at de har mest tillit til store frivillige organisasjoner som Redd Barna og Kirkens Nødhjelp, mens rundt 13 prosent har mest tillit til små frivillige organisasjoner. Minst tillit hadde de spurte til stat-til-stat-bistand. Kun rundt 5 prosent oppga dette som den bistandsformen de tror mest på.

Organisasjoner er best

– Årlig ytes det betydelige summer i bistand fra den norske statskassa, direkte til andre lands myndigheter. Da er det noe overraskende at tilliten til denne type bistand er så lav. Responsen i undersøkelsen er en-

tydig: Nordmenn mener at bistand bør kanaliseres gjennom bistandsorganisasjonene, fremfor at staten tar hånd om dette, sier Terje Abusdal, bistandskoordinator i Bistand for Barn, Adopsjonsforums bistandsavdeling.

I undersøkelsen ble folk også spurt hva slags bistand rettet mot barn de helst vil støtte. Her oppga 38 prosent at de helst vil gi penger til skolegang og yrkesopplæring. Dernest vil vi at pengene går til å bygge helseklinikker for kvinner og barn.

Har informert for dårlig

Politisk rådgiver i Utenriksdepartementet Arvinn Eikeland Gadgil mener noe av forklaringen til den dårlige oppslutningen om stat-til-stat-bistand kan være at regjeringen ikke har vært gode nok til å viderefremme suksesshistoriene.

– Vi har vært for dårlige til å informere om de positive effektene av denne bistanden. Det finnes ingen beviser for at såkalt stat-til-stat-bistand er mindre god enn annen bistand, sier Gadgil til Klassekampen.

Han mener også negativ medieomtale kan ha betydning.

– Det har vært en rekke korrupsjonssaker i utviklingsland der landenes myndigheter er involvert, sier Gadgil.

Hovedansvaret for at stat-til-stat-bistand får en lav rangering på tillitsskalaen, plasserer SV-eren Gadgil likevel på sine politiske motstandere:

– Det har vært en svartmaling fra dem som ikke nødvendigvis er tilhengere av bistand generelt. Frp har vært en sterk kritiker av stat-til-stat-bistand, og har drevet med en uberettiget karikering av bistanden, mener Gadgil. ■

Arvinn Eikeland Gadgil, politisk rådgiver i UD, mener stat-til-stat-bistand har fått et ufortjent dårlig rykte.

FOTO: UD

10 **Aktuelt**

Dyrt og tregt milliardfond i DR Kongo

Norge og Storbritannia opprettet for nærmere tre år siden et fond på en milliard kroner for bevaring av skog i Kongobassenget i Afrika. Hittil har fondet fordelt mindre penger enn det har kostet i administrasjon. **Av Jan Speed**

Samarbeidet med Kongobassengfondet er den verste opplevelsen vi noen sinne har hatt i de femten årene jeg har jobbet med ulike fondsmidler. Fondet har vært et mareritt å ha med å gjøre, sier administrerende direktør Simon Counsell i Rainforest Foundation UK. Kongobassenget er verdens nest største regnskogsområde etter Amazonas, og mer enn 60 prosent av skogen ligger i DR Kongo. Målet med den britiske og norske støtten til Kongobassengfondet (CBFF- Congo Basin Forest Fund) er å sikre at Afrika får støtte til REDD+, både av klimamesisige og utviklingsmessige grunner. I 2010 hadde fondet 500 millioner kroner på bok.

Fondet styres av et sekretariat i Den afrikanske utviklingsbanken. Det har vært to tildelingsrunder der en rekke prosjekter har fått tilsagn om støtte. Men manglende oppfølging fra banken, lang saksbehandlingstid,

stadig endrede krav, samt uklare og stivbeinte regler om hva som kan utgiftsføres har undergravet de gode forsettene.

Ødeleggelser

I to år har skogvoktere i det østlige DR Kongo blitt betalt av private penger eller ikke i det hele tatt. En kartlegging av viktige skogområder og alternative utviklingsprosjekter har latt vente på seg fordi det har gått tregt med å betale ut penger til godkjente skogprosjekter. I mellomtiden har lastebilene hentet ut ulovlig tømmer og fraktet det over grensen til Uganda og videre til

«Afrikabanken har ikke forstått hvordan ikke-statlige organisasjoner fungerer»

Simon Counsell i Rainforest Foundation UK.

FOTO: IISD

utskipning fra Kenya.

I flere vestafrikanske land har prosjekter det britiske Regnskogsfondet skulle starte opp blitt satt på vent. Prosjekter som var relevant for tre år siden har i mellomtiden endret karakter, uten at fondet tar høyde for sin egen treghet og åpner for at innholdet i prosjektene kan endres.

– Folk som ble ansatt for å arbeide med skogsbevaringsprosjekter er blitt sagt opp grunnet mangel på prosjektmidler, sier Simon Counsell.

Mer til administrasjon

Fram til slutten av 2011 har det kostet over 75 millioner kroner å administrere Kongobassengfondet. Det er mer enn det som ble utbetalt til konkrete miljøprosjekter. Fram til slutten av 2011 var det blitt utbetalt om lag 50 millioner kroner til 18 prosjekter, får Bistandsaktuelt opplyst av CBFF-sekretariatet.

I mars i fjor slo en giverdelegasjon fast at arbeidet med konkrete prosjekter og utbetalinger «har vært tregere enn forventet av både givere, fondets mottakere og regionale aktører».

Det var først i fjor da Den afrikanske utviklingsbanken, som administrerer Kongobassengfondet, satte ut styringen av fondets virksomhet til et konsortium av Pricewaterhouse Coopers og den nederlandske utviklingsorganisasjonen (SNV), at giverlandene begynte å senke skuldrene. Disse skal ta seg av prosjekter med et omfang som ligger under 2,5 millioner euro.

Mot slutten av 2011 kunne det norske offentlige Skog- og klimaprojektet slå fast at «de fleste av oppstartproblemene har funnet sin løsning».

«Rask og effektiv»

I statsbudsjettet for 2012 innrømmer den norske regjeringen at det har vært reist en del kritikk mot Afrikabanken for «sendrektighet». Men regjeringen mener at «Evalueringen viser likevel til at klima- og skoginitiativet gjennom disse partnerskapene i bassenget har bidratt til en rask og effektiv igangset-

Kongobassengfondet

■ Kongobassengfondet (CBFF- Congo Basin Forest Fund) ble opprettet i 2008 av Norge og Storbritannia. Fondet ble opprettet for å bidra til bevaring av regnskogen i Kongobassenget.

■ Ikke-statlige organisasjoner og offentlige organer kan søke om støtte til prosjekter. Fondet administreres av Afrikabanken. Norge har forpliktet seg til å støtte fondet med 500 millioner kroner.

ting av REDD+-prosessen. Mye har blitt oppnådd på kort tid, men REDD+-agendaen i DR Kongo er fortsatt i en tidlig fase og det vil enda ta noe tid før en kan starte opp med resultatbaserte utbetalinger.»

Dette er kanskje tilfelle med statlige prosjekter som har mottatt støtte, men er ikke erfaringen til ikke-statlige bistandsorganisasjoner. Samtlige av organisasjonene som fikk ja på den første tildelingsrunden har slitt.

– Afrikabanken har ikke forstått hvordan ikke-statlige organisasjoner fungerer, hvordan prosjekter virker, og de er skyldig i gjentatte kontraktsbrudd, sier Counsell. Mange organisasjoner har måttet si opp sine ansatte og prosjekter har stoppet opp eller ikke kommet i gang.

Både det britiske Regnskogsfondet og London Zoological Society venter fortsatt på en rekke avklaringer, og på penger.

CBFF-sekretariatet mener at man i 2012 vil se en opptrapping av utbetalinger til prosjekter i det store regnskogsområdet i det vestlige og sentrale Afrika. Dersom prosjektorganisasjonene oppfyller alle bankens «regler og prosedyrer» regner banken med at 249 millioner kroner vil bli utbetalt til 39 allerede godkjente prosjekter i løpet av året. Noen organisasjoner har etter mange måneders forsinkelse nå begynt å motta støtte. ■

Mens Afrikabanken somler med utbetalinger fortsetter den ulovlige hogsten av regnskog i Kongobassenget. FOTO: JAN SPEED

Norsk politi trekkes ut av Afghanistan

Regjeringen har besluttet at den norske politiinnsatsen i Afghanistan skal avsluttes i løpet av sommeren.

Av Tor Aksel Bolle

Tidlig i desember i fjor fikk Politidirektoratet den overraskende beskjeden om at regjeringen hadde bestemt seg for å avslutte den norske politiinnsatsen i Afghanistan.

Norske politifolk har siden 2003 drevet opplæring og kursing av sine afghanske kollegaer. Etter en beskjeden start har samarbeidet blitt gradvis trappet opp. I dag er det 23 norske politifolk i Afghanistan. Det norsk-afghanske samarbeidet har hatt en prislapp på om lag 45 millioner kroner årlig, penger som tas fra bistandsbudsjettet. Norge gir også om lag 60 millioner kroner årlig til et FN-fond som betaler lønninger og utstyr for afghanske politifolk.

Stor internasjonal satsning

Den norske innsatsen har vært en del av storstilt internasjonal satsning. Vesten, med USA i spissen, har sett på politiet som viktig i kampen mot Taliban. En sterk politistyrke er også blitt vurdert som en forutsetning for en fungerende afghansk stat. Titalls milliarder av dollar er blitt brukt på å skyfle afghanske politirekrutter gjennom et grunnkurs hvor de i hovedsak får en uniform, en AK 47 og lærer å skyte.

Norge og flere andre europeiske land har ønsket en mer sivil innretning på politiopplæringen. Men det er USA som har tatt mesteparten av regninga og også de som har hatt mest innflytelse på hva slags politistyrke som er bygd opp. Til tross for at det internasjonale samfunnet har brukt enorme ressurser på politibistand sliter det afghanske politiet fortsatt med omfattende korrupsjon, lavt utdanningsnivå og desertering.

Politisk ledelse bestemte

Etter det Bistandsaktuelt erfarer var det politisk ledelse i Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet som tok avgjørelsen om å trekke ut de norske politirådgiverne. Politidirektoratet, som har vært faglig ansvarlig for politisamarbeidet, ble ikke involvert i beslutningen.

De norske politifolkene som har jobbet på bakken i Afghanistan har fått mye skryt for sin innsats. Samtidig har også nordmennene slitt med de store utfordringene det medfører å jobbe i det krigsherjede landet. Svært dårlige koordineringer av den internasjonale innsatsen har vært et problem helt siden 2002.

I et UD-notat fra oktober 2011 omtales også den norske innsatsen som

Regjeringen har besluttet av norske politifolk skal trekkes ut av Afghanistan i løpet av sommeren 2012. Bildet er fra Faryab-provinsen og viser politiførstebetjent Sverre Sørberg og sersjant Abdul Jaffar som diskuterer utformingen av observasjonsposten til de afghanske politifolkene.

FOTO: KEN OPPRANN

«tidvis fragmentert». I det samme notatet heter det at den norske politikontingenten tidligere ikke har vært god nok til å rapportere konkrete resultater. Det understrekes også at behovet for opplæring av det afghanske politiet fortsatt er stort og at det «vil åpenbart forventes at Norge fortsetter politiinnsatsen i tiden fremover.»

UD: Del av utfasing

Statssekretær Vegard Larsen i UD avviser at det er dårlige resultater som gjør at de norske politirådgiverne trekkes ut. I en e-post til Bistandsaktuelt skriver Larsen blant annet at «Beslutningen skyldes ikke manglende resultater. Det afghanske politiet har fortsatt en lang vei å gå, men det er ingen tvil om at den opplæringen

som er gitt av internasjonale instruktører og mentorer, de norske inkludert, betyr at afghansk politi er på et høyere nivå i dag enn da man startet.»

Ifølge Larsen er tilbaketrekkingen av de norske politifolkene «en del av

den norske planen for utfasing i Afghanistan og i tråd med afghanske og internasjonale planer om å overføre sikkerhetsansvaret til de afghanske sikkerhetsstyrkene.» ■

toab@norad.no

–Trangt i døra nå

–Ingen land ønsker at deres folk skal bli sittende igjen som de siste i Afghanistan, sier forsker Helge Lurås.

– Dette er jo en del av den norske planen for uttrekking som igjen er en del av overordnede planer fra Nato. I den sammenheng er ikke innspill fra det utøvende nivået så interessante. Det er også mulig at slike innspill var uønsket fordi politisk ledelse kanskje forventet at de ville gå på tvers av den beslutningen som var tatt, sier Lurås.

Han mener det er lite som tyder på at den massive innsatsen for å bygge at afghansk politi har vært vellykket eller at det har vært tydelige fremgang i løpet av de siste årene.

– Jeg har ikke selv gjort noen feltstudier på dette, men ut fra det jeg leser av litteratur og rapporter er det lite som tyder på problemene med mangel på tillitt, korrupsjon, desertering og så videre har blitt mindre, sier han. Lurås mener generelt at troen på prosjekt Afghanistan nå er svært liten nå blant de vestlige landene som deltar og at man fortest mulig vil ha sine folk ut.

– Det er trangt i døra nå. Ingen ønsker at deres folk skal bli sittende igjen som de siste, sier han. ■

Norsk politibistand til Afghanistan

■ Norge har støttet opplæringen av afghanske politifolk siden 2003. For øyeblikket er det 23 norske politifolk i landet, fordelt på Kabul og Meymane.

■ Den norske innsatsen koster om lag 100 millioner bistandskroner årlig. Norge har forpliktet seg til å gi om lag 60 millioner kroner årlig til opplæring ut 2014. Disse pengene vil bli gitt gjennom et FN-fond.

Helge Lurås, forsker.

FORSKER OG utenrikskommentator Helge Lurås mener tilbaketrekkingen av de norske politirådgiverne er en naturlig del av den tilbaketrekkingen planen forsvarsminister Espen Barth Eide skisserte like før jul. Ifølge den planen skal mesteparten av de norske styrkene ut av den «norske» Faryab-provinsen i løpet av 2012.

– Jeg tror ikke det ligger noen spesiell dramatik eller misnøye med politiinnsatsen bak denne beslutningen, sier Lurås.

Han er ikke veldig overrasket at Politidirektoratet, som er faglig ansvarlig, ikke ble tatt med på råd da avgjørelsen om å trekke de norske politifolkene ut ble tatt.

12 **Aktuelt**

Slik påvirkes politikerne av bistands-lobbyen

Politiske beslutninger er viktigere for utvikling enn bistandskroner. Derfor digger Kirkens Nødhjelp finansminister Sigbjørn Johnsen.

Av **Tiril A. Skarstein**

-Vi digger Siggys-kampanjen er en populistisk måte å sette et viktig tema på dagsordenen, sier leder i utviklingspolitisk avdeling i Kirkens Nødhjelp, Anne-Marie Helland.

«Det er fritt fram for norske selskaper å snyte på skatten i fattige land. Finansminister Sigbjørn Johnsen kan stoppe dette!» forklarer Kirkens Nødhjelp og ungdomsorganisasjonen Changemaker på kampanjens nettsider.

– Først dokumenterer vi ting vi er opptatt av og henter inn informasjon, så inviterer vi politikere til dialogmøter og skriver kronikker stilet til norske myndigheter slik at de oppfordres til å svare. I tillegg mobiliserer vi grasrota gjennom kampanjer slik som «Vi digger Siggys»-kampanjen. Vi samler glatt inn 20.000 til 30.000 underskrifter som vi kan overlevere sammen med våre krav, sier Helland om organisasjonens lobbyarbeid.

Vær tidlig ute

Å påvirke den politiske dagsorden samt å påvirke konkrete politiske prosesser, slik som lovarbeid og utredninger, er hovedmålene med lobbyarbeidet. Dette ifølge en fersk undersøkelse om slikt påvirkningsarbeid laget av Geelmuyden.Kiese blant norske interesseorganisasjoner. Av organisasjonene i undersøkelsen svarer 70 prosent at de i «stor» eller «ganske stor grad» er engasjert i lobbyarbeid.

– De som lykkes med å påvirke politikerne, er veldig tidlig ute. Tidlig i prosessen er det gjerne mange beslutninger som skal tas. Det er mange mulige utfall samtidig som det er færre personer som har meldt interesse for saken og som forsøker å påvirke, forklarer partner i konsultantselskapet Geelmuyden.Kiese, Even Westerveld.

I tillegg er det viktig å kjenne gangen i de politiske beslutningsprosessene.

– Når politikerne vil noe, settes det gjerne ned et utvalg som skal se på saken. Da gjelder det for organisasjonene som vil påvirke, enten å få

11 tips om lobbyarbeid:

- Sett deg inn i det rødgrønne lobbylandskapet. Flertallsregjering betyr færre omkamper i Stortinget.
- Kom tidlig på banen. Jo tidligere man er i prosessen, desto større muligheter er det for å sette agendaen.
- Tenk langsiktig – bygg nettverk.
- Presenter løsninger.
- Vær tydelig på hva du vil og spiss budskapet.
- By på kunnskaper.
- Vær raus, og gi gjerne fra deg en god sak. Resultatet er viktig for deg. Æren er viktig for politikeren.
- Legg igjen skriftlig, kort og konsis informasjon i møte med politikere.
- Følg opp, slik at saken ikke havner i politikernes glemmebok.
- Mobiliser grasrota. Media og sosiale medier er viktige verktøy.
- Bygg allianser med organisasjoner med lik agenda.

KILDE: GEELMUYDEN.KIESE

en plass i utvalget, eller å alliere seg med noen som sitter i utvalget. Når utvalget er ferdig, sendes rapporten på høring, og det er mulig å komme med innspill. Så utarbeides det kanskje en Stortingsmelding. Da er det igjen mulig å påvirke både under utarbeidelsen og i høringsrunden, sier Westerveld.

Lytter

– Er norske organisasjoner gode til å påvirke politikere?

– Jeg vil si at det er litt ujevnt. De store organisasjonene har mye kompetanse og har bevisst rekruttert folk fra politikken for å lykkes i kampen om oppmerksomheten, mens mindre aktører ofte kommer litt seint inn i taklingen, mener Westerveld.

Uansett, politikerne er som regel villige til å lytte.

– Det er mye lettere å få tilgang til norske politikere enn politikere i mange andre land, ikke minst for

«Det er mye lettere å få tilgang til norske politikere enn politikere i mange andre land, ikke minst for ideelle organisasjoner»

Partner i Geelmuyden, Kiese Even Westerveld.

FOTO: GEELMUYDEN.KIESE

ideelle organisasjoner, påpeker konsulentent.

Over 60 prosent av stortingspolitikere som har deltatt i Geelmuyden.Kieses lobbyundersøkelse, svarer at de opplever lobbyvirksomheten som en «viktig ressurs», mens 36 prosent svarer at de opplever det som «en ressurs, men slitsomt».

Konkrete krav

– Om en skal fortjene tiden til politikere, bør innspillene være så konkrete som mulig. En må ha gode løsninger og ikke bare komme med et problem, sier Westerveld, som selv har bakgrunn fra KrF.

Videre gjelder det å ikke bare prate med politikere, men også å mobilisere grasrota, slik at en kan legge press bak kravene.

– Det er jo organisasjonenes rolle å være en kanal for grasrota opp til politikere. Massekommunikasjon fører til

folkeopplysning og styrker demokratiet ved å gi folk verktøy og arenaer til å engasjere seg, forklarer konsulentent.

– Viktig arbeid

Kirkens Nødhjelp mener at lobbyarbeidet er blant det viktigste arbeidet organisasjonen gjør.

– Vi kan ikke kjøpe oss ut av problemene knyttet til mangel på økonomisk utvikling i en del land. Bistand er viktig, men det er flere politikkområder som er vel så viktige for å få fart på utviklingen i Sør, sier Anne-Marie Helland.

– Men liker politikerne at dere blander dere?

– De blir jo sure på oss rett som det er, men vi har et redelig forhold. Så lenge vi kan sakene våre, er politikerne villige til å lytte selv om de ikke alltid velger å handle. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Kirkens Nødhjelp og Changemaker har opprettet fanklubb for finansminister Sigbjørn Johnsen for at han skal sørge for et regelverk som gjør det vanskeligere for norske selskaper å snyte på skatten i fattige land.

FOTO: CHANGEMAKER

– Kjemper til vi vinner

Brev til regjeringen, oppslag i media og direkte kontakt med stortingspolitikere. Redd Barna gir ikke opp håpet om at Norge skal signere en tilleggsprotokoll til FNs barnekonvensjon.

Av Tiril A. Skarstein

HOS REDD BARNA NORGE går diskusjonene om hva organisasjonen skal gjøre for å få regjeringen til å signere protokollen som skal sikre barns klagerett internasjonalt. Organisasjonen har vært med å kjempe for at tilleggsprotokollen skulle komme på plass i FNs menneskerettsråd i Genève.

Det ble en delseier på veien.

– Det viktigste da var å sikre godt faglig grunnlag og å være enda bedre informert enn dem vi ønsket å påvirke, forklarer leder for politikk og samfunn i Redd Barna Norge, Monica Sydgård. Organisasjonen jobbet også for å få den norske regjeringen til å ta aktivt

Monica Sydgård, leder for politikk og samfunn i Redd Barna.

del i utarbeidelsen av tilleggsprotokollen, men uten gjennomslag.

I februar sendte Redd Barna sammen med 26 andre norske organisasjoner ut et brev til regjeringen der de gjorde det klart at de mener at Norge i det minste burde være først ute med å signere når protokollen skulle åpnes for signering og ratifisering 28. februar. Samtidig gikk de ut i pressen.

– Det er ingen grunn til å vente, understreket Redd Barnas generalsekretær Tove R. Wang i media, og viste til at regjeringen i Soria Moria-erklæringen lovet å lede an i arbeidet med barns rettigheter internasjonalt.

Men 28. februar var det klart: Nor-

ge hadde ikke signert.

– Nå må vi synliggjøre at Norge ikke signerer. Redd Barna hadde en markering sammen med Plan og UNICEF på selve dagen Norge skulle ha skrevet under. Vi står sammen for å øke presset på regjeringen, og vil skape oppmerksomhet både politisk og i media rundt dette temaet, sier Sydgård.

Hun vil ikke gi opp kampen.

– Denne saken er midt i vårt mandat. Det handler om å sikre barns rettigheter. Vi vil ha denne saken høyt på agendaen til vi er i mål, understreker lederen for politikk og samfunn i Redd Barna Norge. ■

tiril.skarstein@gmail.com

14 Aktuelt

Virker bistanden?

I år er det **60 år** siden Stortinget bevilget ti millioner kroner til Indiahjelpen, starten på den statlige norske bistanden. Det er også **50 år** siden Norsk Utviklingshjelp, Norads forløper, ble etablert.

I jubileumsåret 2012 vil vi i hvert nummer av Bistandsaktuelt be en sentral person i bistandsmiljøet reflektere rundt bistandens resultater, problemer og utfordringer.

Nr. 1–2012: Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp.

Nr. 2–2012: Nora Ingdal, Nordic Consulting Group.

– Dårlig bistand blir sjelden stanset

– Norske politikere, statlige institusjoner og organisasjoner er ofte lite villige til å stanse bistand som ikke fungerer, sier Nora Ingdal i konsulentfirmaet Nordic Consulting Group. **Av Tor Aksel Bolle**

Nora Ingdal har lang erfaring fra ulike deler av den norske bistandsbransjen. De siste 15 årene har hun jobbet som konsulent og vært med på evalueringer i en rekke land i Afrika og Asia. Like etter nyttår gikk hun av som daglig leder i konsultantselskapet Nordic Consulting Group.

Ingdal er nå seniorkonsulent i samme firma. Men til tross for lang og bred erfaring synes hun det er vanskelig å svare på om bistanden faktisk virker.

– Det er jo åpenbart at bistand har hatt lokal effekt og hjulpet enkeltmennesker. Men om bistanden har bidratt til å redusere fattigdom gjennom å skape en utvikling som er bærekraftig og varig? Vel, det vet jeg ikke.

Det er så mange faktorer som spiller inn, og etter min mening har vi ikke nok informasjon til å kunne svare ja eller nei på det spørsmålet.

Fred i verden?

– Hva med fred og demokrati – har vi bidratt til det?

Nora Ingdal

■ Har tidligere blant annet vært redaktør av «Verdensmagasinet X» og Norsk Folkehjelps landdirektør i De palestinske områdene.

■ 15 års erfaring med konsulentarbeid innen bistand.

■ Avsluttet nylig en periode som leder for konsultantselskapet Nordic Consulting Group. Er nå seniorkonsulent i samme selskap.

– Norsk og annen bistand har nok muligens styrket de demokratiske kreftene i en del land gjennom bistand til sivilsamfunnet. Men jeg har ikke sett mange eksempler på at bistand har skapt mer fred i verden. Ofte har bistanden som formål å bidra til at svake grupper får mer innflytelse, noe som medfører at andre mister makt. Det kan i en del tilfeller bety at bistand øker konfliktnivået.

– Du mener bistand faktisk kan skape konflikter istedenfor å bidra til å løse dem?

– I en del tilfeller, ja. Jeg har sett mange eksempler på at givernes og organisasjonenes analyse av den lokale situasjonen er for dårlig og preget av manglende forståelse og kunnskap. Da risikerer man å forsterke gamle konflikter og skape nye.

Lokale eliter

– Da kan man vel fort ende opp med å støtte korrupte, lokale eliter også?

– Helt åpenbart. Og det skjer ofte. Noen ganger fordi politiske prioriteringer og målsettinger kommer i veien for god bistandspraksis som lokalt eierskap, bred deltakelse og gjennom-siktighet. Jeg har sett flere eksempler på at norsk bistand – i sin iver etter å gi politisk støtte til en part – har valgt samarbeidspartnere som er korrupte. Det gjelder for eksempel i Sri Lanka, Palestina og Nepal. Når man gjør det, så ødelegger man for at folk i mottakerlandene skal tro på at bistanden kan komme dem til gode.

– Er det for lite bevissthet om hvordan bistanden utnyttes av lokale eliter?

– Vi påpeker det vi mener er åpenbare mangler og feilvurderinger, men ofte blir lite gjort, sier bistandskonsulenten Nora Ingdal.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE.

– Ja. Ofte vet ikke givere og organisasjoner nok om lokale forhold. De er heller ikke nøye nok med å sjekke hvem som faktisk tjener på bistanden. Det er alltid noen som tjener – og noen som taper – når bistandspengene gjør sin inntreden i et lokalsamfunn. Maktbalansen forrykkes. Ofte er det bra og nødvendig for å kunne endre undertrykkende strukturer, andre ganger styrker bistanden de som har makt fra før.

– Men når dere kommer inn som konsulenter og påpeker feil og mangler – da blir det vel tatt grep?

– Ofte skjer det ingenting. Etter min mening er man i bistandsbransjen altfor lite villige til å stanse bistand som ikke fungerer. Det gjelder både små prosjekter og store programmer. Det gjelder både når man finner ut at man faktisk støtter eliter man ikke ønsker

å støtte og når prosjekter ikke er bærekraftige. Da bør man avslutte. Men det skjer nesten aldri. Som oftest er det fordi Norge har politisk interesse av prosjektene. Det må som regel en korrupsjonsskandale til for at noe stanses.

–Lite lærevillig bransje

– Lærer bistandsbransjen av sine feil?

– I for liten grad. Det er noe av det som er mest frustrerende med å være konsulent. Vi påpeker det vi mener er åpenbare mangler og feilvurderinger, men ofte blir lite gjort. Og det er liten kultur og interesse for å ta lærdom av det man har gjort feil. I norsk sammenheng vil jeg trekke frem Flyktninghjelpen og evalueringsavdelingen i Norad som positive unntak.

– Men hvorfor er det sånn?

« Det er liten kultur og interesse for å ta lærdom av det man har gjort feil »

Kanskje har vi for mye penger – og trenger ikke å dokumentere resultatene. »

– Det har jeg ikke et godt svar på. Kanskje er noe av forklaringen at det er mer fokus på å gjennomføre og sette i gang nye ting enn å lære av tidligere feil. Kanskje har vi for mye penger – og trenger ikke å dokumentere resultatene. Men det skyldes nok også måten den norske bistanden er organisert på – inkludert evalueringssystem og økende arbeidspress på grunn av voksende budsjetter.

Sløvt Storting

– Er det for mye penger og for lite kontroll?

– Etter min erfaring forvaltes mye av bistanden via norske sivilsamfunnsorganisasjoner på en god måte av Norad. Men det er jo bare en liten del av bistandsbudsjettet, etter at veldig mye ble flyttet til Utenriksdepartementet. (UD)

Budsjettet har vokst kraftig i løpet av få år, og det er åpenbart at forvaltningen i UD og på ambassadene ikke har holdt følge. Det er som regel i gjennomgang av prosjekter håndtert av disse at vi finner svak bistand. Dette er jo også påpekt en rekke ganger av Riksrevisjonen. Noe av det som undrer meg er at ikke Stortinget følger tettere med på forvaltningen av denne politiserte bistanden.

– Hva tror du blir de største utfordringene for norsk bistand i årene som kommer?

– Norge er gått veldig tungt inn i klima, skog og energi. Jeg er veldig spent på hvordan man skal klare å kontrollere den pengebruken og vise at pengene faktisk har skapt langvarige og bærekraftige endringer. Det tror jeg blir svært krevende. ■

toab@norad.no

Kommentar Eva Bratholm

Cash eller mat på bordet?

INDISKE SYKLER har et solid og kraftig bagasjebrett. Grunnen til det, oppdager man raskt: Brettet egner seg til å frakte en sekk ris eller korn. Matsekker fraktes det mye av i India. De kommer fra små butikker som selger korn, ris og bønner til sterkt subsidiert pris.

I et komplisert system har folk rasjoneringskort etter hvilken gruppe de tilhører. «BPL – below poverty line» eller «APL – above poverty line», med en rekke undergrupper. Kortet gir rett til å kjøpe en eller flere sekker mat for noen kroner.

DENNE FORMEN for fattigdomsbekjempelse – med direkte matutdeling til landets millioner fattige – har lang tradisjon i India, men er like fullt svært omdiskutert. I det offentlige ordskiftet mener mange at matutdeling er gammeldags, passiviserende og fremfor alt urasjonelt. Stadige vekk har media oppslag om svære kornlagre som råtner opp, om korrupte mellommenn som lurer fattigfolk for mat og i verste fall lokker dem inn i ei pantefelle.

DETTE TIL TROSS, rett før jul vedtok det indiske parlamentet en storstilt utvidelse av denne retten til subsidiert mat. Med denne loven må indiske myndigheter årlig skaffe til veie hele 65 millioner tonn kornprodukter og staten vil være representert ved 75 prosent av alle matbord på landet. I byene vil rundt halvparten av befolkningen ha rett til subsidiert mat.

DENNE MATSIKKERHETSLOVEN har vært Sonja Gandhis kampsak og knapt noen politikere har tatt til motmæle. Bakgrunnen for det er naturligvis at «folk et kvar dag, ikkje på lang sikt», som Einar Førde sa det. Dessuten er de velgere. Man eksperimenterer ikke med millioner av sultne velgere.

DEBATTEN GÅR imidlertid, i media, i academia og i tenketanker. I disse kretser har mange tatt til orde for at India med sitt store fattigdomsproblem – det er i underkant av en halv milliard fattige i det store landet – bør ta i bruk «betinging kontantstøtte». Conditional Cash Transfers brukes med stort hell i Latin-Amerika, kronksempelen er La Bolsa Familia i Brasil. Det innebærer en kontantoverføring til familiene mot at de på sin side holder barn i skolen, sørger for helsestell, at barna får vaksiner og så videre. CCT er etablert som en del av Verdensbankens «sikkerhetsnett».

INDIA HAR INNFØRT slike ordninger på noen felt, for eksempel pengeinsentiver for å sikre at også småjenter vokser opp, for å føde på sykehus eller vaksinere barn. Men ekspertene på fattigdom i India sier at storskala kontantutbetalinger ikke er noen løsning for det store landet. Til det er helse, skole og infrastruktur for dårlig utbygd. Om folk får penger vil de ikke få flere valgmuligheter. De vil fortsatt være henvist til en falleferdig skole og en dårlig klinikk. Dessuten mangler mange indere bankkonto og sikker identifikasjon. Penger vil dermed lett havne i feil lommer.

MEN DET ER lyspunkter. Akkurat nå driver indiske myndigheter et enormt identifikasjonsprosjekt, UIDAI, som gir identifikasjonsnummer til en million mennesker hver dag. Det genereres et unikt nummer basert på mønsteret i øyets iris. UIDAI gir ingen andre opplysninger som kjønn, religion eller kaste, kun identitet.

MED DETTE systemet gjennomført, og med en mobildekning på snart en milliard i India, åpner det for nye former for kamp mot fattigdom, enn en sekk ris på sykkel. ■

Matlaging på gata i New Delhi. FOTO: EVA BRATHOLM

Økonomi

■ SØR-SUDAN

Etablerer fond

De statlige investeringsfondene Norfund og Swedfund har gått sammen om å etablere Sør-Sudans første investerings-selskap. Kinyeti Capital skal tilby selskaper i det unge landet lån og gjøre investeringer i størrelsesorden 275 000 – 5 millioner kroner.

River seg løs fra bistandens bånd

Skatteinntekter og investeringer blir viktigere og viktigere for Afrikas finansministre – på bekostning av bistand som mister sin relative betydning.

Av Even Tømte

Tall fra den årlige publikasjonen African Economic Outlook forteller om et kontinent som i stadig mindre grad er avhengig av bistandsgivernes velvilje. Direkte utenlandsinvesteringer til Afrika har økt kraftig de siste årene. I 2005 ble investeringer en viktigere inntektskilde for Afrika enn bistand, heter det i rapporten. Den utgis med hjelp av ekspertise fra Afrika-banken, OECD og ulike FN-institusjoner.

Men investeringene er skjevt fordelt, og for noen land er fremdeles bistand den viktigste inntektskilden. I global sammenheng er dessuten investorenes interesse for Afrika liten. Afrikas andel av verdens investeringsstrømmer har steget fra 0,7 prosent i 2000 til 4,5 prosent i 2010.

Mer penger investeres i tjenester, særlig telekommunikasjon. Men det er landene med store naturressurser

som er mest attraktive. 15 oljeeksporterende land mottar tre av fire investeringsdollar i Afrika.

Tillit utenfra

Kalle Moene, professor i økonomi ved Universitetet i Oslo, oppfatter økningen i investeringer som en klar pekepinn på at mange afrikanske land er på rett vei.

– De har en bedre økonomi og bedre institusjoner. Da er det flere som ønsker å investere der. Det er godt tegn på at folk utenfor landene selv har tillit til den afrikanske utviklingen, sier professoren.

Investeringer henger imidlertid ikke automatisk sammen med velstandsøkning, advarer Moene.

– Målet må være en positiv utvikling for det store flertallet av befolkningen i de enkelte landene. Derfor må vi ikke tro at alt går rett vei fordi om utlandsinvesteringene øker, sier han.

Økte skatteinntekter gir muligheten til å finansiere velferdsgoder som gratis grunnskole. Bildet er fra Mosambik.

FOTO: KEN OPPRANN

Skatt i Afrika

- 12 afrikanske land får bistand som er større enn skattinntektene.
- 25 afrikanske land får bistand som er større enn halvparten av skattinntektene.
- 34 afrikanske land får bistand som er større enn ti prosent av skatteinntektene.
- 14 afrikanske land får bistand som er mindre enn 10 prosent av skatteinntektene.

KILDE: AFRICAN ECONOMIC OUTLOOK

Skatt viktig

Samtidig forteller tallene om at en rekke afrikanske land mobiliserer større ressurser gjennom skattesystemet enn tidligere. Som grafikken viser er skatt en langt viktigere inntektskilde enn bistand for det afrikanske kontinentet.

Men også på dette området er utviklingen ujevn. I en firedel av landene African Economic Outlook tar for seg, er bistand en viktigere inntektskilde enn skatt. Det gjelder mange av de aller fattigste landene på kontinentet, som Niger.

Skatteinntektene som andel av brutto nasjonalprodukt i Afrika har

økt gjennom de siste to tiårene. Mens skatteinntektene utgjorde 22 prosent av BNP i 1990, har tallet steget til 27 prosent i 2007.

Skatt gir demokrati?

– Det er også positivt at skatteinntektene øker. Etterhvert som den formelle delen av økonomien ekspanderer, blir det også lettere for afrikanske myndigheter å kreve inn skatter, sier Kalle Moene.

I tillegg til å skaffe staten penger, mener forskere at skattesystemer har en viktig samfunnsbyggende rolle. I tillegg til de økonomiske fordelene kan gode skattesystemer bidra til å

styrke demokratiet og motvirke korrupsjon, fordi myndighetene i større grad står til ansvar for skattebetalerne i stedet for til utenlandske selskaper eller bistandsgivere.

– Økte skatteinntekter kan gjøre det mulig å bygge ut mer og bedre infrastruktur, de kan investere mer i helse og skole. Alt dette kan igjen virke positivt tilbake på investeringene og veksten i næringslivet. Helse og sosialpolitikk og kapitalistisk dynamikk kan gjensidig forsterke hverandre i Afrika slik det tidligere har skjedd i så mange land i Europa, mener Moene. ■

even.tomte@gmail.com

■ NORSK IMPORT

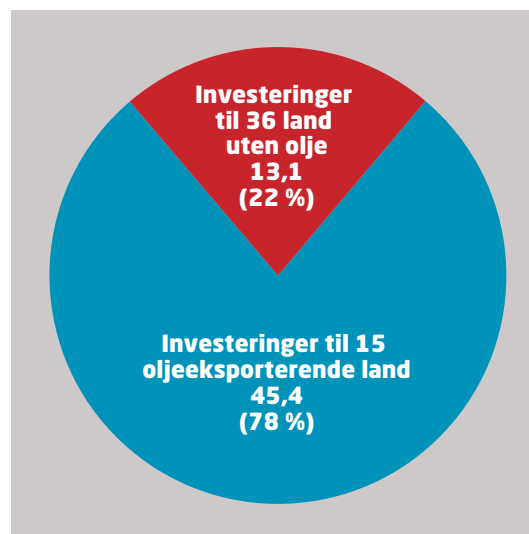
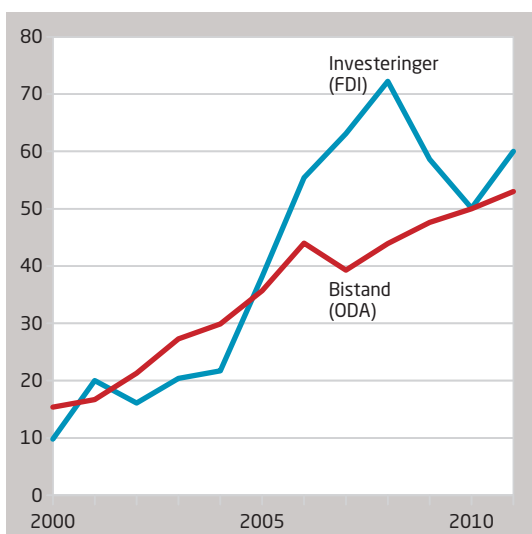
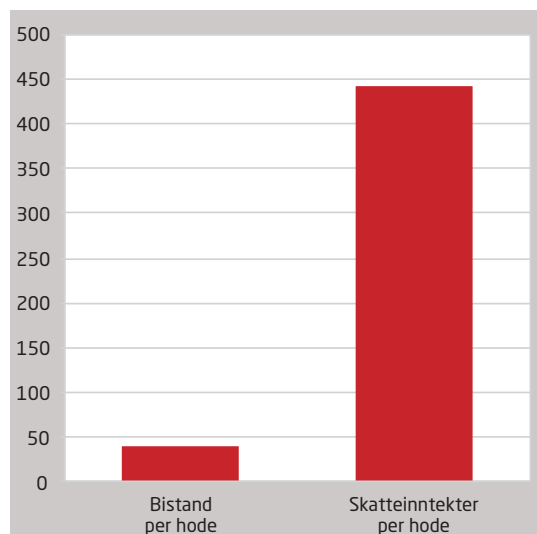
Nulltoll med null effekt?

Null toll på import fra verdens fattigste land har ikke ført til at Norge har importert mer. Samlet har det vært nesten ingen endring i andelen norsk import som kommer fra de fattigste landene i tidsrommet 2005–2010, går det fram av en rapport fra Norsk utenrikspolitisk institutt.

■ NORSK IMPORT

22%

Andelen mennesker i Asia og Stillehavsområdene som lever under fattigdomsgrensa på 1,25 dollar om dagen, ifølge FN-rapport. I 1990 var tallet 50 prosent.

Miljøbistand og annen utvikling må gå hånd i hånd.
Se kronikken nedenfor.

Meninger

Debatt:

Tør Norge la utviklingsland ta kontroll over

Av Elin Enge

UTVIKLINGSLANDENE VIL OG BØR ha kontroll over egen utvikling. Dette var et av de sentrale budskapene fra toppmøtet om bistandseffektivitet i Busan i Sør-Korea før jul. Men hvorfor kutter da Norge i bistand til generell budsjettstøtte, som er det beste virkemiddelet for å fremme nettopp dette?

Gjennom 50 år med bistand har givere forsøkt å styre og fremme utvikling i fattige land, ofte bygget på egne

politiske og økonomiske interesser. Sett fra et giverperspektiv, er den generelle budsjettstøtten lite attraktiv fordi den er blottet for egeninteresse. Dette er også en form for usynlig bistand. Resultatene av innsatsen kan vanskelig spores tilbake til giver. Det er selvsagt en kommunikasjonsutfordring å skape folkelig oppslutning om noe så «tørt» som budsjettstøtte og særlig når det assosieres med korrupsjon og misbruk av midler.

Men utviklingslandene ønsker ge-

nerell budsjettstøtte for å styrke nasjonalt eierskap til egen utvikling. Det er lettere for borgere å stille krav til nasjonale myndigheter enn til givere med deres stadig skiftende prosjekter og programmer. Innsyn og parlamentarisk kontroll over statsbudsjettet styrker på sikt demokratisk kontroll av myndighetene. Myndighetene blir direkte ansvarliggjort for pengebruken overfor parlament, borgere, organisasjoner og media. Men alt dette er avhengig av et relativt godt fun-

Elin Enge er rådgiver innen bistand og utvikling i Forum for utvikling og miljø.

gerende demokratisk styresett med presse- og ytringsfrihet.

Hvor velfungerende må da en stat være for at budsjettstøtte skal gi positiv utvikling? ActionAid, Oxfam og Eurodad framholder at man ved å stille for strenge krav til menneskerettigheter, demokrati og «the rule of law» før man gir generell budsjettstøtte risikerer å underminere fordelene av budsjettstøtte. Land i gråsonen som viser vilje og evne til framgang, spesielt på åpenhet, må honoreres. De hevder videre at

Kronikk:

Skogbevaring er fattigdomsforebygging

Av Lars Løvdal

DET HAR BREDT SEG en oppfatning om at bistand til skogbevaring bare handler om trær og karbon, og dermed går på bekostning av bistand til fattige. Men skogbevaring handler i like stor grad om mennesker.

Rundt en milliard mennesker i utviklingsland har ressurser fra skogen som en direkte del av inntekts- og livsgrunnlaget sitt. Anslagsvis 60 millioner urfolk i verdens regnskoger er helt avhengige av skogen for å overleve. Å stanse avskoging betyr å hindre at disse menneskene mister livsgrunnlaget sitt. Penger til regnskogsbevaring er derfor i like stor grad bistand til mennesker som til miljø.

La oss se på Den demokratiske republikken Kongo. Som et av verdens fattigste land befinner Kongo seg nederst på UNDPs levekårsindeks. 40 millioner mennesker er direkte avhengig av landets skogressurser, de aller mest sårbare av dem er landets 250 000 til 400 000 urfolk, pygmeene.

Krig og konflikt har paradoksal nok holdt de største hogstselskapene unna, men etter at en fredsavtale ble inngått i 2002 ble det lagt storstilte planer for massiv hogst. Planene ble lagt av Kongos myndigheter sammen med internasjonale bistandsgivere som Verdensbanken – men helt uten representanter fra lokalsamfunnene som lever i skogen. Med miljøbistandsmidler fra Norge har Regnskogfondet støttet kongolesiske menneskerettighets- og miljøorganisasjoners arbeid for at lokalbefolk-

ningens rettigheter skal respekteres. Dette arbeidet har gitt resultater, og sivilsamfunnet inviteres nå ofte med når skogforvaltningen i Kongo diskuteres.

Fortsatt står regnskogen i mange områder der hogstmaskiner ellers ville regjert og gitt lite annet enn lokal fattigdom og ødelagt miljø tilbake. Mens den kommersielle verdien av hogst i Kongo er anslått til 160 millioner dollar er verdien av skogens ressurser for lokalbefolkningen beregnet til mer enn 2 milliarder dollar per år.

For et land med de enorme utfordringene Kongo står overfor ligger mulighetene nettopp i en langsiktig og rettferdig forvaltning av naturressursene. Det er opplagt viktig å satse på utdanning og helse i et land som Kongo, men dersom de samme lokalsamfunnene mister livsgrunnlaget undergraves mulighetene til å lykkes.

EN VANLIG INNVENDING mot bistand til skogbevaring er at tiltakene ikke vil lykkes på grunn av korrupsjon. Men støtte til lokalbasert regnskogsforvaltning er også støtte til kampen mot korrupsjon.

Ta Indonesia som eksempel. Gjennom tiår har statsledere og politisk elite delt ut enorme hogsttillatelser for å holde seg ved makten. En korrupsjonskultur gjennomsyrrer mye av skogforvaltningen, og de som rammes er lokalsamfunnene som lever i skogene. Kampen mot korrupsjon er derfor en nødvendig del av arbeidet med skogbevaring. Menneskerettighets- og miljøorganisasjoner i Indo-

Lars Løvdal er daglig leder i Regnskogfondet.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til tiril.skarstein@gmail.com (maks 7000 tegn inkl. mellomrom)

nesia forteller oss at Norges satsing på skog i Indonesia har gitt dem helt nye muligheter til demokratisk deltakelse og til å påvirke forvaltningen av landets naturressurser.

UNDER KLIMATOPPMØTET i Durban i desember ble det diskutert hvor stor vekt man skal legge på lokalsamfunns rettigheter, biologisk mangfold og andre miljøfaktorer i klimasammenheng. Slike hensyn er avgjørende for å unngå at en klimaavtale om skog fører til økte landkonflikter og økt fattigdom snarere enn å redusere klimagassutslipp. Dette har en klar parallell til debatten om skogbevaring

som bistand her hjemme: Skal tiltak for skogbevaring i utviklingsland ha utvikling som målsetting, og finansieres over bistandsbudsjettet? Blant andre frykter KrF at Norges skogsatsing rammer fattige andre steder i verden fordi en stor del av økningen i bistandsbudsjettet de siste to til tre årene har gått til skogbevaring, og de er ikke alene om å sette miljø opp mot utviklingshensyn.

Miljøbistand er imidlertid kommet for å bli. Men dersom bistanden ikke evner å støtte lokalfolks kamp for naturressursene de er avhengige av, vil vi mislykkes i arbeidet for å få folk ut av fattigdom. Samtidig er

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett DEBATT

Strømmestiftelsen skaper unødig frykt i Sør-Sudan

Med sine utspill i media har ledelsen i Strømmestiftelsen skapt unødig frykt i Sør-Sudan mener Arthur Høyen og Arve Danielsen som er rådgivere for organisasjonen.

nett KOMMENTAR

Trenger reform av globalt helsearbeid

Helsedirektør og nestleder i styret i Verdens helseorganisasjon (WHO), Bjørn-Inge Larsen, mener posisjonen til WHO må styrkes.

nett DEBATT

Ingen løsning på klima og helse uten kvinner

Kvinner og jenter rammes ekstra hardt av klimaendringer. Det må gjenspeiles i norsk bistand, skriver generalsekretær i CARE, Torhild Skogsholm.

egen utvikling?

ved budsjettstøtte er det spesielt viktig med langsiktighet, giverkoordinering og felles kjørerregler for inn- og utfasing av støtten. Disse kjørerreglene må utvikles sammen med de folkevalgte og sivilt samfunn og gjøres kjent for offentligheten.

Hvorfor reduserer Norge bevilgninger til generell budsjettstøtte hvis denne bistandsformen er foretrukket av utviklingslandene og kan bidra positivt til statsbygging? Det argumenteres for at programstøtte eller

sektorstøtte til våre satsingsområder klima og energi også er ønsket av mottagerlandene og er bidrag til statsbudsjettet. Men her må vi være ærlige: igjen er det er vi som legger premissene for utviklings samarbeid.

Hvis Norge virkelig respekterer u-landenes krav til eierskap til egen utvikling må de få et reelt valg. Hadde u-landene fått frihet til å prioritere mellom generell budsjettstøtte og ulike former for programstøtte, hva ville de da velge?

Debatt:

Bistandens ansikt utad

Av Nita Kapoor

BISTANDSAKTUELT 01/2012 diskuterer i saken «PR-smell for budsjettstøtten» hva som er best bistand og hva mottakerne ønsker. Dette er sentrale spørsmål knyttet til bruken av bistandsmidler, og de er viktige å debattere. Men de gir dessverre liten hjelp når det gjelder hva som er best «PR» i Norge. I så måte er debatten om støtteform mindre vesentlig – spørsmålet man heller burde stille er «hva er effektiv kommunikasjon til det norske folk»? De er i siste instans vårt publikum.

Den foretrukne støtteformen hos ulike fattige land er ikke nødvendigvis det foretrukne budskapet til et bredt norsk publikum. Vi i Fredskorpset har lite annet enn menneskene som utgjør våre prosjekter å vise frem. Det vi ser er at «nærhet selger», og at mennesker er «godt stoff». De gode historiene illustrerer de større utfordringene på en bedre måte enn større pengesummer, uten at det behøver å bli stereotyp. Interessen er størst i lokale og regionale medier der forankringen nettopp er til det lokale.

Dette er ikke noe nytt: Nærhet, identifisering og følelser har innpass i redaksjonene. Problemet er at bud-

sjettstøtte ikke innehar har noen av disse egenskapene. Derfor vil vi ikke se noen «PR-suksess» med budsjettstøtte som budskap. Men det behøver ikke å være noen motsetning. Utfordringen er å skape sammenhenger mellom ulike deler av norsk utviklingsarbeid, og menneskeliggjøre den – uansett støtteform. Vi må i større grad våge å bruke de tilgjengelige virkemidlene for å vise frem alle de gode sakene Norge faktisk skaper gjennom utviklings samarbeid, det være seg fra statlige, frivillige eller private aktører. Og uansett tilskudsform.

Sammenhengen mellom norsk budsjettstøtte og en ung, norsk utvekslet designer i Guatemala er ikke åpenbar, men det er to brikker i et stort puslespill med samme målsetning. Det burde være mulig å se forbindelsen mellom de store, upersonlige midlene og de levende enkeltmenneskene, og presentere dem for publikum. Fordi sammenhengene eksisterer. Ved å skape nærhet og kjennskap til norsk utviklingsarbeid, vil også kunnskapen om – og kanskje til sist eierskapet til – dette arbeidet bli flyttet litt ut av hendene på bistandseksperter og over til det norske folk.

Nita Kapoor er direktør i Fredskorpset.

«Det vi ser er at nærhet selger, og at mennesker er godt stoff»

Om lag 50 millioner urfolk er avhengige av skogen for å overleve. Blant disse er pygmene i Kongo.

FOTO: JAN SPEED

det viktig å være klar over at enhver miljøbistand som ikke evner å sette lokalbefolkningens behov og rettigheter i sentrum, også vil mislykkes. Verken skog eller andre naturressurser kan beskyttes om det skaper konflikt med lokalbefolkningen. Miljøbistand og annen utvikling må gå hånd i hånd.

REGNSKOGFONDET MENER fattigdoms- og miljøutfordringene verden står overfor er så dramatiske – og Norge så rikt – at bistand til skogbevaring må komme i tillegg til målsettingen om at én prosent av Norges bruttonasjonalinntekt (BNI) skal gå

til bistand. Men vi vil samtidig advare sterkt mot at klima- og skogsatsing i utviklingsland holdes utenfor bistandsbudsjettet, og dermed ikke settes inn i en utviklingssammenheng. Det ville åpne for skogbevaring i utviklingsland som et rent karbonhandeltiltak, uten hensyn til de som bor i skogene. Det er nettopp fattigdoms- og rettighetsorienteringen av klima- og skogtiltakene som gjør dem verdt å investere i, både fra et klimaperspektiv og et utviklingsperspektiv. Noe annet ville være katastrofalt både for klimaet og for den milliarder mennesker som har sitt livsgrunnlag i verdens tropiske skoger.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Zimbabwes president Robert Mugabe feiret nylig sin 88-årsdag.

#@*☆
88 YEARS
AND COUNTING!!

20 Bakerst

Samlende lidenskap

Av Benedict Tembo

DA FORSVARSSPILLER Stopilla Sunzu satte inn det avgjørende straffesparket rett etter midnatt 12. februar etter maratonkampen med 120 mål-løse minutter, brøt Zambia ut i fest, den vildeste i landets fotballhistorie.

At seieren ble sikret i Libreville, Gabon, var ekstra spesielt. I 1993 styrtet nemlig et fly med det zambiske landslaget ombord i Gabon. Laget var på vei til en VM-kvalifiseringskamp mot Senegal. Alle 18 spillere, trenere og assistenter, samt besetningen på Zambia Air-flyet mistet livet. Flyet styrtet like i nærheten av der finalen ble spilt i år. Det zambiske laget som omkom ble regnet som uhyre lovende og Zambia har aldri klart å komme seg opp på det samme nivået igjen.

Ikke før i år, hvor de slo den store favoritten Elfenbenskysten i finalen i Afrikamesterskapet.

Sett fra SØR

Benedict Tembo er frilansjournalist og fotballagent. Han bor i Lusaka

Tusenvis av fans hadde møtt fram for å hylle sine fotballhelter da det zambiske laget kom hjem etter triumfen i Gabon.

FOTO: BENEDICT TEMBO

Dugnadssjefen

Felix Osok er redd for å ha bidratt til hjerneflukt, men han tror nok at hjemlandet Kenya også kan ha tjent litt på at han reiste. Av Tiril A. Skarstein

Felix var 20 år da han forlot Kenya og vel halvannet år ut i studiene ved Moi-universitetet i Eldoret, vest i landet. Han dro til Fredtun folkehøyskole i Stavern, støttet økonomisk av to nederlandske leger han hadde møtt i hjembyen Maseno, og med husly hos en tante som alt hadde bosatt seg i Oslo.

Når jeg nå møter ham på Café Con Bar på Grønland, har han både en bachelor og en master i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo med seg i bagasjen. Han kommer rett fra jobben som førstekonsulent i Utlendingsdirektoratet (UDI) til stedet der han tilbringer mye av fritiden: et møterom i annenetasje på kafeen er tilholdssted for begge organisasjonene han leder, Utdanningshjelpen og Diaspora Network.

I turbotempo

– Det har vært viktig for meg å kunne gi noe tilbake, sier 29-åringen på flytende norsk.

Og han gir tilbake. Gjennom Norwegian-African Business Association har han hjulpet norske bedrifter som vil satse i Øst-Afrika. Han forsøker å få bistandsorganisasjoner til å samarbeide mer med diasporaorganisasjoner gjennom Diaspora Network. Og over hundre kenyanere har fått skolegang takket være Utdanningshjelpen, en organisasjon han både leder og var

initiativtaker til.

«Selvledelse», «talent» og «høye ambisjoner» var blant ordene som ble brukt av juryen da Leadership Foundation i 2011 kåret ham til en av Norges ti beste ledere med innvandrerbakgrunn.

Kultursjokk

– Kulturen her var veldig annerledes. Veldig individualistisk, forteller han, om sitt første møte med Norge. – Jeg hadde ikke lært meg at nordmenn, når de tar bussen, finner det setet som er lengst unna alle de andre passasjerene. Når en går på bussen i Kenya, skal man jo hilse og kanskje slå av en prat. Det ble skikkelig kulturkrasj, smiler han.

Jo, han tror nok nordmenn har litt å lære. Ikke minst når det gjelder åpenhet, å kunne mingle fritt og spørre hvordan det går med andre. Det kan nordmenn bli flinkere til.

Nettverk

Selv er han en dyktig netværker. Når jeg møter ham på Café Con Bar, har den kenyanske langrennsløperen Philip Boit akkurat kommet til Norge for å drive fundraising for Utdanningshjelpen sammen med sin kamerat Bjørn Dæhlie.

– Bjørn Dæhlie er nå blitt ambassadør for Utdanningshjelpen, forteller Felix fornøyd. Dæhlie er i godt selskap Også vokalistene Stella Mwangi

HVEM?

■ Felix Osok (29)

■ Leder av Utdanningshjelpen og Diaspora Network

■ Driver dugnad til inntekt for skolebarn i Kenya, Ghana, Mosambik og Etiopia.

og Elvira Nikolaisen er med på laget. Samt norsk næringsliv.

– Hemmeligheten er jo hvordan du bruker ditt nettverk, når du bruker ditt nettverk og til hva? Og så må du tenke: hva får mitt nettverk ut av dette her? Om vi tenker nøye gjennom dette, før vi tar kontakt, så får vi garantert gjenomslag, vi får et «ja», mener Felix.

Dugnad

For Utdanningshjelpen er det likevel de mange frivillige som er de viktigste. Felix bruker ordet *dugnad* med

samme respekt som statsminister Jens Stoltenberg.

– Det vi i Utdanningshjelpen er gode på, er dugnad. Vi har blant annet en fast avtale med Melafestivalen og Oslo Maraton. Da er vi en gjeng på flere hundre frivillige som kan stille opp, og vi får på den måten inn bidrag

« Det går ganske i ett, men det er slik jeg liker det »

Under mesterskapet var det ingen skiller mellom folk i Zambia. Ulike religiøse ledere, folk med forskjellig politisk tilknytning, alle raser og samfunnslag sto sammen for å heie på landets spillere. Og etter hvert som det zambiske laget gikk videre i turneringen steg spenningen.

Allerede kort tid etter at finalen var over begynte noen å gå hele veien til Kenneth Kaunda International Airport. De brydde seg ikke om at det var 25 kilometer fra byen. De ville hylle heltene og ventetiden hadde vært lang.

Andre dro heller på barene, der høy musikk med sanger om Chipolopolo (lagets kallenavn som betyr «kopperkuler») ble spilt.

OM MORGENEN DEN 12. var det en folkevandring på veien mot flyplassen, og folkemassen bare økte fram mot 16:00 da flyet med spillerne og trofeet landet.

Tusenvis av fans brøt seg gjennom sikkerhetsbarrieren for å komme seg ut på rullebanene for å se trofeet, spillerne og treneren Herve Renard, som nå er blitt en superstjerne, i hvert fall i Zambia.

Det tok to timer for seiersparaden å kjøre de 20 kilometerne fra flyplassen til Lusaka Showgrounds der den store offisielle hyllesten fant sted.

Mødre, noen med barn på ryggen, kjempet seg fram for å kunne kaste alt fra blomster til penger til spillerne.

SEIEREN ER EN GOD KUR for landet der politikk noen ganger skaper dype kløfter. Den historiske seieren kommer fem måneder etter landets parlamentsvalg som førte mangeårig opposisjonsleder, Michael Sata og hans parti, Patriotisk front, til makten.

I den politiske forsoningens tegn, sendte president Sata sin forgjenger Rupiah Banda og republikkens første president Kenneth Kaunda for å se finalen mot Elfenbenskysten. Det satte tonen for hele landet og viste at Zambia sto sammen bak sine fotballhelter.

Feiringen har fortsatt med at trofeet er sendt på turné rundt i hele landet. Mange mener at festen vil fortsette helt til neste års mesterskap som arrangeres i Sør-Afrika. Zambias kaptein, Chris Katongo, mener Zambia vil kunne forsvare tittelen. Katongo og resten av laget har nå blikket rettet mot et enda større mål, verdensmesterskapet i Brasil i 2014.

Det høres kanskje dumt og naivt ut å tro at Zambia kan slå godt fra seg i et VM i fotball. Men det var ingen andre enn zambiere som trodde på Zambia før Afrikamesterskapet heller. Foran VM i 2014 har vi ambisjoner. ■

Portrett

å starte Utdanningshjelpen. Verken Utdanningshjelpen eller Diaspora Network hadde kommet langt om det ikke var for andre som også har vært villige til å engasjere seg, sier den unge lederen.

Hjerneflukt

Blant de frivillige han skryter av, er det også en stor gjeng med innvandrere. Det er viktig at folk som har kommet hit er med å gi noe tilbake til sine opprinnelsesland, gjentar Felix flere ganger. Han er opptatt av og bekymret for hjerneflukt, altså at folk med utdanning velger å forlate sine hjemland og dermed taper fattige land for kompetanse. Og han erkjenner at han selv er en av dem.

– Jeg har jo blitt værende i Norge i snart ni år. En kan spørre seg hvorfor jeg ikke reiste tilbake til hjemlandet mitt for å bidra der? Dette er et spørsmål jeg har tenkt mye på før jeg bestemte meg for å jobbe i Norge i noen år til. Da måtte jeg sette to ting opp mot hverandre, «brain drain» som er hjerneflukt og «brain gain» som vel er noe sånt som «hjernegevinst» på norsk, forklarer han.

Muligheten til å hjelpe kenyanske barn til skolegang gjennom Utdanningshjelpen var et tungtveiende argument for å bli værende.

– Lytt til diasporaen

– Jeg tror diasporaen (migranter, red. ann.) kan være en ressurs, både for sender- og mottakerlandet, forklarer han mens han titter diskret på klokka på mobilen. Han har et møte i Utdanningshjelpen i dag.

– Det går ganske i ett, men det er slik jeg liker det. Arbeidet i Utdanningshjelpen, i Norwegian-African Business Association og Diaspora Network gir meg ekstra energi. Også trenger jeg heldigvis bare fem timers søvn, smiler Felix. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Felix Osok har bidratt til at over hundre unge kenyanere har fått støtte til utdanning.

FOTO: TIRIL SKARSTEIN

til organisasjonen. Det som fascinerer meg, er engasjementet, at folk er villige til å sette av egen tid, ikke bare gi penger, påpeker han.

For å veie opp for tidligere vennskapelige slag mot norsk kultur, trekker han raskt frem nordmenns engasjement og givglede som to positive sider ved Norge. Han balanserer hele tiden diplomatisk mellom kritikk og skryt, både når han snakker om hjemlandet Kenya – og hjemmet Norge.

– Det er jo det som fikk meg til

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

1 Hvem er dette?

2 Når ble Øst-Timor selvstendig?

3 Hvem skrev boka «Fotballkrigen»?

4 I hvilke to land ble Afrika-mesterskapet i fotball nylig arrangert?

5 Hvilket land vant mesterskapet?

17

6 Når er nasjonaldagen i Japan?

7 BRICS er en samlebetegnelse på hvilke 5 land?

8 Hvor ligger Guantánamo?

9 Hvilket land er størst av Guinea og Ghana?

10 I hvilket land er Lima hovedstaden?

11 Hva heter kongen i Swaziland?

12 Oman, Laos, Etiopia – hvilket av disse har kystlinje?

1

13 Hvilken myntenhet har Libya?

14 Hvilket år døde PLO-lederen Yasser Arafat?

15 Er Chile lenger i utstrekning enn Norge?

16 Hvilket søramerikansk land har Falklandsøyene størst handel med?

17 Er over 80 prosent av Libya ørken?

18 Hva slags styreform har Togo?

19 Hva het bokseren Muhammed Ali før han skiftet navn?

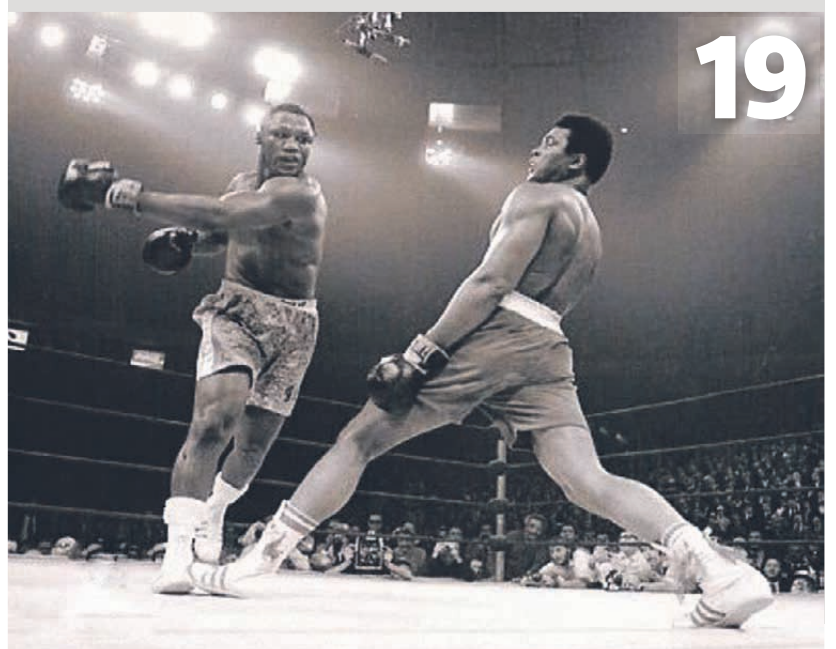
20 Hvilken oldtidsby var kjent for sine «hengende hager»?

Ekspertnøtter

1 Hvilket universitet i hvilket land utnevnte nylig utviklingsminister Erik Solheim til æresdoktor?

2 Hva heter verdens tredje lengste elv?

3 Når ble Det vestafrikanske økonomiske fellesskapet (ECOWAS) grunnlagt?

19

Svar: 1: Xi Jinping, av mange tippet som Kinas neste president. 2: 2002. 3: Ryszard Kapuscinski. 4: Gabon og Ekvatorial-Guinea. 5: Zambia. 6: 23. desember. 7: Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika. 8: På Cuba. 9: Guinea. 10: Peru. 11: Kong Mwati III. 12: Oman. 13: Dinar. 14: 2004. 15: Ja. 16: Chile. 17: Ja, ca. 90%. 18: Republikk. 19: Cassius Clay. 20: Babylon. Ekspertnøtter: 1: Teri Universitet, India. 2: Kina, Chang Jiang eller Yangtze. 3: 1975.

22 Bakerst

Bokanmeldelse:

Ujevnt om Afghanistan

Av Bjørn Johannessen

DET ER NESTEN KURIØST å bli minnet om uttalelser daværende forsvarsminister Kristin Krohn Devold ga til Aftenposten i desember 2001. Høyre-statsråden antok at det norske militære engasjementet i Afghanistan ville vare ut over de tre vedtatte månedene, ja trolig fram til sommeren 2002!

Når engasjementet nå har passert de første ti årene, faller det naturlig å gjøre opp status og se fram mot den bebudete exit i 2014. De om lag tjue bidragsyterne til denne boka gir mye faktisk informasjon om Afghanistan, samt bakgrunnen for og innholdet i krigen Norge har vært en del av.

Særlig viktig er det at enkelte av forfatterne makter å sette Afghanistan-konflikten inn i en regional kontekst, ikke minst med fokus på Pakistans mangesidige, ofte tvilsomme, dagsorden. På tilsvarende måte belyser noen av bidragsyterne USAs interesser i Afghanistan i et perspektiv som går utover dramaet 11. september 2001.

MANGE AV FORFATTERNE stiller kritiske spørsmål om hva som er oppnådd, og det gis forsøk på å forklare manglende måloppnåelse. Men samtidig; i mindre grad enn forventet analyseres konsekvensene av de

feilaktige veivalg som USA sto for de første tre-fire årene. Dette var en periode preget av Bush-doktrinen om at det hele primært dreiet seg om å jage terrorister.

Strategien i denne første tiden, av mange kalt «bortkastede år», krevde enorme ressurser, kostet mange menneskeliv, neglisjerte utviklings tiltak og undergravde bestrebelsene på å vinne afghanernes «hearts and minds». De første årene av krigen var det ikke enkelt å vinne gehør for synspunkter om å justere en forfeilet kurs. Slik var det i USA. Men det gjaldt også her hjemme, overfor Forsvars- og Utenriksdepartementet. Utenriksminister Støres forord i boken bekrefter den vilje til nytenkning som gradvis har vunnet fram på myndighetssiden.

Flere av bokens kapitler synliggjør den grunnleggende skepsis afghanere flest har mot fremmed styre, og disse

« De første årene av krigen var det ikke enkelt å vinne gehør for synspunkter om justering av en forfeilet kurs.

Gjert Lage Dyn-
dal og Torbjørn
Knudsen (red.):
Exit Afghanistan.
Universitetsfor-
laget, 2012.

holdninger har fått næring når man over år i begrenset grad har sett forbedringer i dagliglivet. Gleden over oppnådde resultater på enkelte felter er i utstrakt grad blitt undergravd av utenlandske soldaters skjensel, overgrep, fornedrelse og «feil-bombinger». Særlig amerikanske styrker har stått for dette.

Og som boken belyser; når Taliban og andre motstandsgrupper ikke har kunnet høste større frukter av forannevnte skyldes dette det dilemma som president Karzai og afg-

hanere flest sliter med. På den ene siden et ønske om snarlig utenlandsk uttrekning av utenlandske styrker, på den andre siden vissheten om det vern som styrkene gir mot ny borgerkrig og ny Taliban-hersing med jenter og kvinner, og «annerledes tenkende».

PRINSIPIELT skal man akseptere en bok slik den foreligger, men denne bokens mangfold av bidragsytere er ikke bare dens styrke, det er også dens svakhet. Når de to redaktørene åpenbart har frasagt seg viljen til en rimelig stram og konsistent redigering blir det en fragmentert bok uten struktur og med mange repeterende narrativer. Korte historiske tilbakeblikk mikses i et villniss av synsing om tiden fremover. Og at det ikke bare er amerikanere som kan bomme i sin måte å betrakte Afghanistan på bekreftes når det i boken heter; «Å omdanne Afghanistan til et land etter vestlig modell på svært kort tid har vist seg å være umulig ...» Spørsmålet presser seg på; hvem har gitt noen mandat til å arbeide for en slik omdannelse?

Bjørn Johannessen ledet oppbyggingen av den norske ambassaden i Kabul, 2002-04.

Fotoutstilling

KUBAMBA - GJELD OG KVINNERS HELSE

1. MARS – 30. MARS
MANDAG TIL FREDAG 10:00 – 16:00
GRATIS INNGANG
VELKOMMEN!

Utviklingshuset
Brynjulf Bulls plass 2, 0250 Oslo

Sjekk ledige
stillinger på
global.no

global

Internasjonale oppdrag gjennom NORDEM

Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter, NORDEM, sender ut kvalifisert personell til internasjonale organisasjoner som fremmer demokrati og respekt for menneskerettigheter.

NORDEM rekrutterer nå:

- **Valgobservatører**
- **Russiskspråklige eksperter til OSSE (Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa)**
- **Franskspråklige observatører/koordinatorer**
- **Jurister, dommere**
- **Rådgivere innen demokratisering og godt styresett**

For mer informasjon og full utlysningstekst, se:
<http://tinyurl.com/8876t8x>

Frist: 18. mars 2012

UiO : **Norsk senter for menneskerettigheter**
Det juridiske fakultet

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

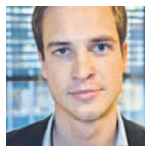

Anna Valberg (29) er ansatt som kommunikasjonsrådgiver ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI). Hun er utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo, har jobbet på Fridtjof Nansens Institutt og kommer fra stillingen som informasjonsmedarbeider ved Nationalteatret.

Ivar Stokkerreit (30) er ansatt som juridisk rådgiver i UNICEF Norge. Han vil være UNICEF Norges rådgiver på rettighets-spørsmål knyttet til barnekonvensjonen. Er utdannet jurist ved Universitetet i Oslo og har tidligere jobbet som juridisk rådgiver og bistandsrådgiver i Norsk Forbund for Utviklingshemmede. Han har tidligere også jobbet i Kenya gjennom Fredskorpset.

Kristin Hvideberg Tobiassen har begynt som ny rådgiver hos ProFundo. Hun har tidligere vært informasjons- og innsamlingsrådgiver i Kirkens Nødhjelp og får spesielt ansvar for oppfølging av utvalgte samarbeidsorganisasjoner. Før hun begynte i ProFundo var Hvideberg Tobiassen informasjonss- og innsamlingsrådgiver i Kirkens Nødhjelp.

Erik Abild er ny politikk- og medierådgiver for generalsekretæren i Flyktninghjelpen. Han tar over etter Astrid Sehl. Abild kommer fra Utenlandsavdelingen i Flyktninghjelpen hvor han har jobbet som koordinator for Myanmar og på et globalt access prosjekt. Tidligere har han jobbet som

Doktor Solheim

Doktor Solheim, formoder jeg? Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim er utnevnt til æresdoktor i filosofi ved TERI University i Delhi i India. Her er han på vei til seremonien. FOTO: KEN OPPRANN.

representant i Gaza i to år for Norwegian Aid Committee. Han har en mastergrad fra Refugee Studies Centre, University of Oxford, hvor han skrev om politiske aspekter ved humanitære operasjoner i Somalia.

Vidar Bjørnstad har fra nyttår overtatt som ny leder for LOs internasjonale

avdeling. Han overtar etter Karin Beate Theodorsen. Han var nestleder i samme avdeling fra 1991 til 1993. Bjørnstad har 16 år bak seg på Stortinget (1993 – 2009) for Arbeiderpartiet.

Kjell Terje Ringdal slutter som kommunikasjonsdirektør i Norad og blir

lektor ved Markedshøyskolen. Ringdal har sagt opp sin stilling som Kommunikasjonsdirektør i Norad. Han går over i ny jobb fra

15. april. **Eva Bratholm** vikarierer i direktørstillingen.

Finn Arne Moskvil blir ny underdirektør i Personalseksjonen i Norad. Han

tiltrer i stillingen 1. april. Han har lang fartstid fra Norad. I perioden 2007–10 var han ambassaderåd ved ambassade-seksjonen i La Paz.

Camilla Solvang Hansen har begynt i et vikariat som rådgiver i Norads seksjon for næringsutvikling. Hun har en mastergrad i politisk økonomi og konflikt-dynamikk og har tidligere jobbet i Utenriksdepartementet.

Ragnhild Vognild har begynt som førstestokonsulent i Norads avdeling for klima, miljø og naturressurser. Hun har en mastergrad i samfunnsgeografi

og har tidligere jobbet som praktikant ved den norske ambassaden i New Delhi.

Jørn Johansen (47) fra Moss er ansatt som ny kommunikasjons-sjef i Plan

Norge. Den tidligere programredaktøren i P4 gleder seg til å skape enda mer oppmerksomhet omkring Plans arbeid. Jørn Johansen har lang fartstid fra mediebransjen, sist som sjef for programlederne i P4 og har ellers blant annet vært radiosjef i Orkla Media, redaktør i Østlandets Blad, reporter, programleder og vakt-sjef i NRK og daglig leder i Radio Tango.

Hilde Faugli (27) er ansatt som bistandskonsulent i Misjonsalliansen. Hun

vikarierer for Irene Breivik Føyen, som er i 1-års foreldrepermisjon. Faugli kommer fra stillingen som programkonsulent i Utviklingsfondet og har en master i Migration & Development fra School of Oriental and African Studies i London.

Lars Løvold, Regnskogfondets daglige leder er utnevnt til Ridder av 1.

klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden. Utmerkelsen får han for sin kamp for verdens regnskoger og urfolks rettigheter. Utnevnelsen fant sted tirsdag 28. februar i Regnskogfondets lokaler. I mer enn 20 år har den nyslåtte ridderen ledet Regnskogfondet som nå har 35 ansatte og prosjekter i ti land.

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn
 Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)
 Postboks
 Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Fagblad om utviklingssamarbeid. Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen gz@norad.no
Debattansvarlig: Tiril Skarstein tiril.skarstein@gmail.com
Nettavisredaktør: Jan Speed

jasp@norad.no
Journalister: Tor Aksel Bolle toab@norad.no
 Hege Opseth heop@norad.no
 Tiril A. Skarstein tiril.skarstein@gmail.com
 Even Tømte Even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter: Christine M. Harg harg@norad.no
Administrasjon: Ba-Musa Ceessay
 Christine M. Harg
Redaksjonsråd: Markus Nilsen
 Ane Sigurdsson Myglund
 Eva Bratholm
 Vegard Bye
 Anne Karin Sæther

Internett: www.bistandsaktuelt.no
 Postadresse: Boks 8034 Dep 0030 Oslo

Kontoradresse: Ruseløkkveien 26 (6.etg.)
Telefoner: 23 98 00 00 (sentralbord)
 23 98 02 37 (redaksjon)
 23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon: gz@norad.no
E-post annonser: harg@norad.no

Design og produksjon: Fora Medier AS

Trykk: Nr1 Trykk as
Abonnement: Bistandsaktuelt, Norad Boks 8034 Dep, 0030 Oslo
Telefon: 23 98 02 35
E-post: adr-ba@norad.no
 Abonnementet er gratis.

Utgiver: Norad
 ISSN 1501-0201
Redaksjonen avsluttet: Tirsdag 28. februar 2012
Opplag denne utgaven: 18 500 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt: Utkommer ca. 30. mars 2012

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

Bildet er tatt av et mini-dronedy over Port au Prince i Haiti. Det viser en FN-leir for internt fordrevne ved siden av en uformell teltleir. FOTO: UNITAR/UNOSAT

Droner kartlegger hjelpebehov

De ser ut som lekeversjoner av Stealth bombefly, men opererer i fredens tjeneste. Nye mini-droner er i ferd med å bli et nyttig verktøy for hjelpeorganisasjoner. **Av Jan Speed**

En mini-drone sirkler over jordskjelvrammede områder i Haiti. Bildene den tar skal brukes av FN, det lokale kartverket og International Organisation for Migration (IOM) til å planlegge gjenoppbyggingen.

Utstyrt med en liten propell, elektrisk motor, høyoppløselig digitalkamera og med et vingespenn på 80 cm kan minidronene av typen Swinglet, holde seg i luften i 30 minutter. En slik drone er kjøpt inn av FN-organet

«Disse minidronene er gode redskaper for å kartlegge katastrofeområder fordi du ikke trenger spesialtrente operatører»

Jean-Christophe Zufferey, SenseFly

UNOSAT som leverer satellittbilder og bildeanalyser til ulike FN-organ og andre hjelpeorganisasjoner. De tester samtidig ut et tysk minihelikopter med fire propeller kalt «md4-200». International Centre for Humanitarian Demining også er med på utprøving av Swinglet.

Utprøving

På Haiti tester FN nå om de nye dronene kan være til nytte i spesielt vanskelig tilgjengelige områder for å få en rask oversikt over omfanget av behovene ved naturkatastrofer og behovene. «Flyet», laderen og en datamaskin for å laste ned informasjonen får plass i en liten koffert som veier et par kilo.

– Disse ubemannede dronene er helt annerledes enn de som brukes av sikkerhetsstyrker. De er kun beregnet på sivilt og nødhjelpsbruk, sier UNOSAT i en pressemelding.

– Flere organisasjoner bruker nå Swinglet, sier Jean-Christophe Zufferey, administrerende direktør for

produsentselskapet SenseFly.

Dronen skal ristes tre ganger for å starte. Så følger den en forhåndsprogrammert flyrute.

– Disse minidronene er gode redskaper for å kartlegge katastrofeområder fordi du ikke trenger spesialtrente operatører for å bruke dem. De produserer 2D- og 3D-kart med referanser samme dag de sendes opp. Dette er en stor fordel når du skal orientere deg i områder der forhold endrer seg rask, sier Zufferey til Bistandsaktuelt.

Einar Bjørge i UNITAR/UNOSAT i Geneve mener det er mange steder der det er behov for detaljerte lokale kart både i forbindelse med katastrofer og for å sette i verk forebyggende tiltak.

– Det kan dreie seg om å skaffe grunnleggende informasjon slik at man vet hvor landsbyer ligger og skaffe en oversikt over antall hus, hvor kirken eller moskeer eller andre bygninger er. Disse dronene kan også brukes til å lage terrengmodeller. Det kan brukes lokalt for å forebygge jordskred, forteller Bjørge.

Selv om disse «flyene» er lett å bruke, understreker Bjørge at det likevel er viktig å kunne tolke og bearbeide bildene i etterkant slik at verdifull informasjon

kan hentes ut. Der har UNOSAT en spesielle rolle.

Flere vil bruke droner

Miljøverngrupper har allerede begynt å ta i bruk droner for å kartlegge miljøødeleggelser. Anti-hvalfangstgrupper sier at de har brukt droner for å holde oppsikt med japanske fangstbåter.

Menneskerettighetsgrupper mener at droner bør brukes til å dokumentere brudd på menneskerettigheter i konflikter slik som i Syria.

– Droner kan nå steder og se ting der det ikke er mobiltelefoner. Sosiale medier klarte ikke å dokumentere folkemordet i avsidesliggende landsbyer i Darfur i 2003 og 2004. Demonstranter med kameraer kunne ikke nærme seg markene der 8000 menn og gutter ble massakrert i Srebrenica

i 1995. Grafiske og detaljerte bevis på forbrytelser mot menneskeheten er ingen garanti for en rett respons, men det hjelper. Dersom menneskerettighetsorganisasjoner kan spionere på ondskap, da bør de gjøre det, skriver Andrew Sniderman og Mark Hanis fra Genocide Intervention Network i The New York Times. ■

Både drone, lader og PC får plass i en liten koffert.

FOTO: SENSEFLY LLC

